

RAŠYTOJOS IEVOS SIMONAITYTĖS 120-METIS: ATMINTIS, PAVELDAS IR KOMUNIKACIJA

Domas Kaunas | Vilniaus universiteto Komunikacijos
fakulteto Knygotyros ir leidybos tyrimų katedra
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas domas.kaunas@kf.vu.lt

Straipsnyje analizuojama rašytojos Ievos Simonaitytės (1897–1978) gimimo 120-ųjų metinių sukakties minėjimo organizacinė patirtis ir įgyvendintos programos rezultatai. Šis nacionalinio masto įvykis buvo įteisintas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu ir Ministro Pirmininko patvirtinta 2017 metais vykdoma valstybine programa. Straipsnio tikslas – įvertinti sukakties minėjimo kaip projekto organizavimo efektyvumą ir rezultatyvumą. Svarbiausi tyrimo uždaviniai: nustatyti rašytojos sukakties minėjimo iniciatyvas, pasirengimo lygį, svarbiausius dokumentus, juose nurodytas užduotis, jų įgyvendinimo procesą, turinį ir pasiekimų kokybę. Sukaupti duomenys patvirtina, kad I. Simonaitytės sukakties minėjimas vyko visoje Lietuvoje, tačiau svarbiausi įvykiai koncentravosi rašytojos gimtajame krašte – Vakarų Lietuvoje, buvusiam Klaipėdos krašte. Didesni renginiai organizuoti čionykščiuose miestuose Klaipėdoje, Šilutėje, Priekulėje, Gargžduose, šių miestų artimiausių seniūnijų kultūros centruose. Tokia orientacija sietina su minėjimo programos skurdoku biudžetiniu finansavimu, Kultūros ministerijos tikslingai nukreiptu į rašytojos kilmės regiono bibliotekas, muziejus, Klaipėdos universiteto mokslininkus, čionykščius kultūros darbuotojų ir visuomenininkų sąjūdžius bei jų iniciatyvas. Kai kurios užduotys teko Vilniui dėl jame sutelktų mokslinių ir informacinių institucijų specifinių galimybių. Jos Ievos Simonaitytės šiuolaikinio aktualinimo tema organizavo mokslinį seminarą-diskusiją, publikavo dalyvių pasisakymų tekstus, išleido rašytojos amžininkų liudijimų-atsiminimų knygą, Lietuvos radijas ir televizija sukūrė dokumentinę apybraižą-filmą, romano „Vilius Karalius“ radiofonizaciją. Jie parengti profesionaliai ir įtaigūs, tačiau demonstruoti vėluojant – sukaktuvinių metų pabaigoje. Programoje nebuvo numatytos ir nevykdytos ilgalaikės užduotys, skirtos kūrybos leidybai ir

naujų simonaitistikos tyrimo šaltinių publikavimui. Vykusiose diskusijose pabrėžta pareiga įvykdyti rašytojos testamentą – amžinam poilsiiui atgulti sodelyje prie jos memorialinio muziejaus Priekulėje. Tai susiję su palaikų perlaidojimu. Siekiant visų šių užduočių įgyvendinimo siūloma parengti ilgalaikę simonaitistikos darbų programą.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *Ieva Simonaitytė, atmintis, gimimo 120-metis, projektai ir programa, memorialinis paveldas, rankraščių, epistolografijos ir ikonografijos rinkiniai, asmeninė biblioteka, informacija ir komunikacija, Mažoji Lietuva, Klaipėdos kraštas.*

ĮVADAS

Teikiamo straipsnio *tyrimo objektas* siejamas su įžymių Lietuvos istorijos asmenų sukaktimis, įteisinamomis Lietuvos Respublikos Seimo skelbiamais sukaktuviniais metais ir Ministro Pirmininko tvirtinamomis valstybinėmis programomis. Tokiais sprendimais valstybė išpareigoja aktualizuoti šalies kultūrai, švietimui ir mokslui nusipelnusių asmenų humanistines vertybes ir kūrybinį paveldą, palaikyti asmens arba su juo susijusio istorinio įvykio atminimo įprasminimą ir atminties gyvybingumą. Ši nacionalinės reikšmės kultūros brandos skatinimo priemonė remiasi UNESCO minimų pasaulio kultūrai, švietimui ir mokslui nusipelnusių žmonių bei įvykių sukakčių datų kalendoriaus tradicija.

Atkūrusi Nepriklausomybę, Lietuva valstybinės reikšmės sukaktis pažymi jau daugiau kaip dvidešimt metų. Įvairias valstybės ir savivaldybių institucijas vienijanti veikla sukaupe didelę organizacinę patirtį, teisinio reguliavimo pagrindą ir išliekamąjį dokumentinį bei memorialinį paveldą, tačiau jo tyrimai, kaip rodo pažintis su paieškos rezultatais, dar nesulaukė mokslinės analizės ir apibendrinimų. Greičiausiai jiems dar neatėjo laikas, nes tokiai užduočiai atlikti būtinas kompleksinis ir sistemingas pasirengimas: teorinis pagrindimas (objekto, problemos apibrėžimas, tyrimo tikslų formulavimas ir metodikos parengimas), bandomasis įdirbis, kolektyvinių pastangų ir finansinių išteklių sutelkimas. Pasirengimo būdu siekiant pirmųjų apibendrinimų bei išvalgų galima laikyti ir atvejo analizę. Šio straipsnio autorius asmens sukakties minėjimo aprėpties, rezultatų, organizacinės veiklos privalumų ir trūkumų įvertinimo bandymui pasirinko rašytojos Ievos Simonaitytės 120-mečio atvejį. Priešasčių keletas. Rašytoja tiesiogiai atliepia autoriaus mokslinių tyrimų interesus. Ji atstovauja Mažosios Lietuvos kultūrai ir literatūrai, yra išsaugotas visas memorialinis paveldas, kuriame komunikacijos ir informacijos mokslų krypties tyrėjui

labai aktualią dalį sudaro kūrybos rankraščių, epistolografijos ir ikonografijos fondai, asmeninė biblioteka. Autoriui gana gerai pažįstamas rašytojos būties geografinis arealas. Jame rutuliojosi nemaža svarbių sukautvinių metų įvykių ir jų dalyvių veikų, buvo stebima „Aukštųjų Šimonių likimo“ autorės materialiojo memorialinio paveldo būklė. Užduotį taip pat lengvino ilgametė pažintis su jos aplinkos žmonėmis, sudariusi palankias sąlygas užfiksuoti jų liudijimus apie rašytoją ir paskelbti į sukakties minėjimo užduočių programą įtrauktoje knygoje „Aš esu Etmės Evė“¹.

Tyrimo tikslas – įvertinti sukakties minėjimo kaip projekto organizavimo efektyvumą ir rezultatyvumą. Siekiant numatyto tikslo, pasirinkti šie *tyrimo uždaviniai*: glaustai pažymėti lietuvių rašytojų bendrai ir Ievos Simonaitytės konkrečiai sukakčių minėjimo ištakas ir tradiciją, nustatyti 120-mečio organizavimo motyvus ir iniciatyvas, pasirengimo teisinį pagrindą, organizacinį veiksmo pobūdį ir dalyvius. Sukakties minėjimo rezultatai aptariami pristatant ir vertinant programoje nurodytų užduočių atlikimo būdus, vykdytojus, jų kvalifikaciją, informacinį ir komunikacinį aktyvumą, materialinius ir finansinius išteklius. Išvadose formuojamos rezultatų apibendrinimo nulemtos įžvalgos ir rekomendacijos.

Ievos Simonaitytės 120-mečio minėjimo patirties tyrimo šaltiniai. Sukautvinių metų paskelbimo išvakarėse, pačiais sukautviniiais metais ir per pirmąjį pusmetį po jų kaupti su programa tiesiogiai ir netiesiogiai susiję dokumentai, fiksuoti žiniasklaidos pranešimai, bendrauta su paraiškų teikėjais, biudžeto finansuotų ir nefinansuotų renginių organizatoriais bei pačiam dalyvaujant renginiuose. Iš viso teko pabuvoti apie 20 tokių renginių. Informacija taip pat sukaupta 2017 m. rugsėjo–spalio tęstinėje bei vėlesnėse išvykose į žemiau nurodytas atminties institucijas (bibliotekas, muziejus ir archyvus), lankant Ievos Simonaitytės memorialinio paveldo ir su jos biografija susijusius objektus Vanaguose, Priekulėje, Klaipėdoje, Kaune ir Vilniuje, su specialistais komunikuojant operatyviojo ryšio priemonėmis, studijuojant institucijų tinklalapiuose 120-mečio proga paskelbtą vyriausybinių ir žinybinių informaciją. Konsultacijų metu gauta žodinė informacija fiksuota raštu, dalykinės informacijos sąvadai „Klaipėdos apskrities viešosios I. Simonaitytės bibliotekos renginiai, skirti I. Simonaitytės 120-osioms gimimo metinėms paminėti“ ir „Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešosios bibliotekos 2017 metų renginiai, skirti Ievos Simonaitytės 120-osioms gimimo metinėms paminėti“ pateikti bibliotekų vadovų. Pageidaujamą informaciją ir konsultacijas teikė muziejų paveldo specialistai,

1 Tenka apgailestauti, kad nepaskelbta daugiau atsiminimų arba kitų, ypač simonaitistikos šaltiniais ypač aktualią rašytojos laiškų publikacijų.

pedagogai, projektinių užduočių rengėjai ir vykdytojai, visuomeninio intereso rašytojos asmens ir kūrybos gerbėjai. Konsultacijos buvo profesionalios, dalykiškos, išsamios, dažniausiai iš anksto pasirengus, pateikta patikrinta informacija, bendrauta palankioje ir draugiškoje aplinkoje. Tyrimui reikalingą informaciją apie pasirengimą rašytojos sukakčiai ir vykdomas užduotis suteikė šie asmenys: Violeta Riauikienė, Klaipėdos rajono savivaldybės mero pavaduotoja, kartu su ja pokalbyje dalyvavęs savivaldybės Strateginio planavimo ir investicijų skyriaus vyriausiasis specialistas Mindaugas Šatkus apibūdino Ievos Simonaitytės memorialinio muziejaus pastato renovavimo projektą ir finansavimo galimybes; Marius Mockus, Klaipėdos rajono savivaldybės Gargždų krašto muziejaus direktoriaus pavaduotojas, laikinai einantis direktoriaus pareigas, kartu su juo pokalbyje dalyvavo muziejaus kuratorė Regina Šiurytė, atsakinga už projektų rengimą ir edukaciją; Laima Lemežienė, Gargždų krašto muziejaus filialo Ievos Simonaitytės memorialinio muziejaus Priekulėje vadovė; Jonas Genys, humanitarinių mokslų daktaras, Klaipėdos universiteto docentas, Klaipėdos savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus direktorius; Juozas Šikšnelis, valstybinės įstaigos Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos direktorius, kartu su juo pasitarime dalyvavo Laima Pačebutienė, direktoriaus pavaduotoja, Daiva Nakrošienė, bibliotekos Regiono bibliotekų ir kultūros vadybos skyriaus vedėja, ir Jurga Bardauskienė, Kraštotyros ir skaitmeninimo skyriaus vedėja; Aurelija Daugėlienė, Ievos Simonaitytės gimnazijos Priekulėje lietuvių kalbos mokytoja metodininkė; Edita Barauskienė, buvusi Ievos Simonaitytės gimnazijos Priekulėje mokytoja, rašytoja, istorinio romano apie Ievą Simonaitytę „Vyžeikių karalienė“ (1998) ir periodikoje publikuotų atsiminimų apie rašytoją autorė, Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatė (1999); Marija Skrabiene, vyriausia iš Lietuvoje likusių Ievos Simonaitytės genties atstovų, gyvenanti Priekulėje. Kai kurie aktualūs literatūrinių muziejų veiklos klausimai ir problemos aptartos su Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktore Aldona Ruseckaite ir susipažinta su muziejaus rengta I. Simonaitytės progine paroda Kaune. Šiems ir kitiems, čia nepaminėtiems asmenims autorius už paramą arba bent parodytą dėmesį nuoširdžiai dėkoja.

RAŠYTOJOS GYVENIMO SUKAKČIŲ MINĖJIMŲ TRADICIJA

Ievos Simonaitytės gyvenimo sukakčių minėjimai prasidėjo ne šiandien. Jų tradicija yra gana turtinga, tačiau ne išskirtinė. Šiuolaikiniai lietuvių rašytojų gyvenimo ir kūrybinės veiklos proginiai pagerbimai dabarčiai bū-

dinga forma gimė Lietuvos pirmosios nepriklausomybės metais. Europos šalyse tų laikų papročiu dažniausiai buvo pažymima vyriškos brandos sukaktis – šešiasdešimtmetis. Pirmasis iš rašytojų reikšmingai minėtas Maironio 60-metis, tik pats poetas dėl susikomplicavusio poetinės kūrybos ir vietos bažnytinėje hierarchijoje pripažinimo nedalyvavo. Ypatingo visuomenės dėmesio tokios pat sukakties proga sulaukė jo amžininkas Vaižgantas. Šis įvykis polėkių įkvėptam prozininkui reiškė naują kūrybinių darbų etapą. Toliau gimtosios Mažosios Lietuvos ir Lietuvos laikinosios sostinės ribų peržengė Martyno Jankaus ir Vydūno sukakčių renginiai. Abu apdovanoti Lietuvos valstybės ordinais, M. Jankui skirta valstybinė pensija ir reprezentacijos lėšos, Vydūnui suteiktas Lietuvos universiteto garbės daktaro vardas. Tarybmetis sukakčių tradiciją papildė penkiasdešimtmečių minėjimais, antrosios Nepriklausomybės laikais visuomenė ją gana sujaukė: jau minimi, tiesa, neoficialiai arba pusiau oficialiai ir 45-mečiai, 55-mečiai, 65-mečiai. Tai ypač būdinga populiariosios kultūros kūrėjams ir dalyviams. UNESCO mastu pažymimos tik mirusių asmenų gimimo ir mirties datos. Remiantis šios tarptautinės kultūros organizacijos nuostatomis, įžymių kūrėjų sukakčių įprasminimo tradicija siejama su pirmuoju ir kitais šimtmečiais bei po jų išterpiančiais penkiasdešimtmečiais. Galima prisiminti, kad, pavyzdžiui, jau minėjome Česlovo Milošo ir Algirdo Juliaus Greimo 100-ąsias, Simono Daukanto 200-ąsias, Mykolo Kleopo Oginskio 250-ąsias, Kristijono Doneičio 300-ąsias gimimo, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 100-ąsias mirties ir kitų Lietuvos vardą garsinusių kraštiečių svarbiausių būties įvykių metines.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO IR VYRIAUSYBĖS SPRENDIMAI DĖL RAŠYTOJOS 120-MEČIO SUKAKTIES MINĖJIMO

Ievos Simonaitytės sukaktys rikiuojasi kaip virtinė susipynusių asmenų ir šalies gyvenimo įvykių. Jie organizuoti valstybine, institucine ir talento gerbėjų iniciatyva bei mastu. Šešiasdešimtmetį ženklino TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku skirtas apdovanojimas – Darbo Raudonosios Vėliavos ordinas, šešių tomų raštų leidimas (1956–1958) ir respublikinė valstybinė premija už romaną „Vilius Karalius“, septyniasdešimtmetį, septyniasdešimtpenkmetį ir aštuoniasdešimtmetį – valstybiniai apdovanojimai, laiku pradėtas, bet kiek pavėluotai į ekranus išėjęs režisieriaus Roberto Verbos filmas „Ieva Simonaitytė“ (1970), dabar laikomas LRT aukso fonde. Visų šių sukakčių finalas – iškilmingi jubiliejiniai vakarai Vilniaus valstybiniame akademiniam dramos teatre arba Meno darbuotojų rūmuose. Literatūriniais vakarais ir proginiais leidiniais

paminėta 65-oji ir net 71-oji bei 72-oji gimimo diena. Juos su regioninio patriotizmo gaida aktyviai rengė klaipėdiečiai. Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo išvakarėse ir ją atkūrus Klaipėdoje ir Vilniuje literatūriniais, meniniais, aktoriniais kūrinių bei skulptorės Dalios Matulaitės paminklu „Šventvakarių Evė“ Priekulėje pažymėtas rašytojos 90-metis ir 100-metis. Rašytojos atminimas ir kūryba, jei iš akių neišleisime ir jos publikavimo, išsaugojo nenutrūkstamą gyvybingumą per visą labai sudėtingą ir dramatišką Lietuvos politinių bei valstybinių virsmų laikotarpį.

Viena iš svarbesnių priežasčių skelbti I. Simonaitytės gimimo 120-mečio minėjimą buvo viešai neangažuotas jos kūrybos pašalinimas iš valstybės nepriklausomybę atkūrusios Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų programų. Nekeldami klausimo dėl priežasčių ir šio sprendimo autorių bei vykdytojų motyvų pažymėsime, kad rašytojos „tremtis“ užtruko apie dvidešimt metų, nors bandymų problemą pašalinti buvo ne vienas. Esminė jų sprendimo užduotis buvo pavesta Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui (toliau – Institutas). Kaip informavo direktoriaus pavaduotoja mokslui Aušra Martišiūtė-Linartienė, Institutas su Švietimo ir mokslo ministerija 2012 m. spalio 16 d. pasirašė sutartį dėl „Lietuvių kalbos pradinio ugdymo ir pagrindinio ugdymo programų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programų projektų, darbų ugdymo procese vertinimo normų 1–10 klasėms parengimo“. Nuo 2013 iki 2016 metų Vilniuje ir Lietuvos regionuose vyko kompleksinės programos projekto svarstymai su mokytojais lituanistais. Buvo parengti ir viešai paskelbti keturi programos projektai. Galiausiai Švietimo ir mokslo ministerija „Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą“ patvirtino 2016 m. sausio 25 d.² Joje I. Simonaitytei dėmesio skirta nedaug: devintoje (gimnazijos pirmoje) klasėje nagrinėjamas romanas „Aukštųjų Šimonių likimas“.

Remdamasis Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtinta programa, Institutas 2017 m. parengė ir išleido dviejų dalių „Literatūros“ vadovėlį devintai klasei³. Jame I. Simonaitytei skirtos trys dešimtys puslapių, kuriuose sudėta gerai parinkti, įvairūs ir esmingai rašytojos charakterį, būtį ir kūrybą atspindintys tekstai, jos įvairių amžiaus tarpinių nuotraukos ir Rusijos valdomoje Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje baigiamo naikinti Mažosios Lietuvos materialiojo paveldo – istorinių statinių – vaizdai. „Aukštųjų Šimonių likimo“ ištraukas papildė pačios autorės liudijimai, kaip rašyta ir kas įkvėpė imtis plunksnos. Iškalbaus turinio kultūrinis fonas didina dėstomo dalyko įtaigumą ir yra neabejotinas vadovėlio privalumas. Vėliau, jau baigiantis rašytojos 120-mečio minėjimo kalendoriui, Institutas lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams surengė praktinį seminarą „Ieva Simonaitytė ir Mažosios Lietuvos literatūra mokykloje“. Jo

tikslas, kaip rašoma renginio programoje, padėti *mokytojams aktualizuoti Ievos Simonaitytės ir Mažosios Lietuvos rašytojų kūrybą ir kultūrinę veiklą: sėkmingai įgyvendinti lietuvių kalbos ir literatūros programą 9–12 klasėms, pasinaudoti programos teikiamomis galimybėmis suaktualinti nacionalinę literatūrą ir kultūrą mokykloje*⁴. Seminare aptarta ir naujojo vadovėlio siūloma dėstymo metodika ir turinys. Dienos trukmės užsiėmimuose dalyvavo apie 60 mokytojų lituanistų.

Dėl pavėluotos informacijos sklaidos viena iš paskutinių pastangų buvo Lietuvos mokslų akademijos ir Šilutės rajono savivaldybės parengtas kreipimasis į Seimo vadovybę, Ministrą Pirmininką bei švietimo ir mokslo ministrę „Dėl rašytojos Ievos Simonaitytės kūrybos sugražinimo į vidurinio mokslo programas“ (2016 m. birželio 17 d.)⁵. Jame pabrėžti ne tik kūrybinio palikimo meniniai bei istoriniai privalumai, bet ir galimybė 2017 m. pažymėti gimimo 120-mečio sukaktį. Švietimo ir mokslo ministerijai patvirtinus poziciją dėl I. Simonaitytės vietos bendrojo lavinimo įstaigų programose ir daugėjant bandymų spręsti įsisenėjusią jos ignoravimo viešojoje erdvėje problemą, Lietuvos Respublikos Seimas reagavo nutarimu „Dėl 2017 metų paskelbimo Ievos Simonaitytės metais“ (2016 m. lapkričio 3 d. Nr. XII-2731): *įvertindamas tai, kad Ieva Simonaitytė yra paskutinioji Mažosios Lietuvos metraštininkė, unikali, talentinga rašytoja, savo kūrinuose vaizdavusi išskirtinius lietuvininkų likimus ir garsinusi Klaipėdos krašto etnografinį savitumą, nutaria: 1 straipsnis. Paskelbti 2017-uosius Ievos Simonaitytės metais. 2 straipsnis. Pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei: 1) iki 2016 m. gruodžio 31 d. parengti ir patvirtinti Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo programą, skirtą socialines, kultūros naujoves pralenkusią garsios asmenybės idėjų tęstinumui įprasinti, visuomenės valstybinei savivokai ir pilietinei atsakomybei ugdyti, kultūros paveldo istorijai turtinti, kultūriniams ryšiams plėtoti;*

2 *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.upc.smm.lt/ugdymas/dokumentai/22LIETUVIU-KALBOS-IR-LITERATUROS-PAGRINDINIO-UGDYMO-BENDROJI-PROGRAMA-2016-p-002.pdf>>.

3 *Literatūra*: [vadovėlis] 9 klasei. D. 2. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Vilnius, 2017, p. 234–263.

4 *Praktinis seminaras lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams*: Ieva Simonaitytė ir Mažosios Lietuvos literatūra mokykloje: [programa]. Švietimo ir mokslo ministerija; Lietuvių literatūros ir tauto-

sakos institutas; Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras. Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2017 m. gruodžio 7 d. [2] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

5 *Dėl rašytojos Ievos Simonaitytės kūrybos sugražinimo į vidurinio mokslo programas*: Kreipimasis: Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui, Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministrei. 2016 m. birželio 17 d. [Parašas: *Lietuvos mokslų akademijos dienos Šilutės rajono savivaldybėje dalyviai*. Dokumentas su 12 asmenų pavardėmis, bet be jų parašų]. [2] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

2) 2017 metų valstybės biudžete numatyti lėšų šiai programai įgyvendinti⁶. Balsuojant dėl šio nutarimo „prieš“ balsavusių Seimo narių nebuvo, susilaikė vienas. Nutarimą dėl Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais plano patvirtinimo pavėluotai 2017 m. kovo 8 d. pasirašė naujosios Vyriausybės Ministras Pirmininkas. Atsivėrusias galimybes ir jų reikšmę taikliai įvertino visuomenės interesams atstovavęs žurnalistas Bernardas Aleknavičius: *Šios žinios mane labai nudžiugino. Manau, kad tie žmonės, kurių pastangomis to buvo pasiekta, verti kuo didžiausios pagarbos ir visų mūsų padėkos*⁷. Tokiam vertinimui jis turėjo pagrindą: su rašytoja bendravo dešimtmečius, kuriuos įprasmino atsiminimų knyga ir Klaipėdos apskrities viešajai Ievos Simonaitytės bibliotekai padovanota didžiulė nuotraukų kolekcija.

Kultūros ministerija Seimo nurodytu laiku informavo šalies kultūros institucijas apie priimtą sprendimą ir pakvietė teikti siūlymus Ievos Simonaitytės metų minėjimo programos projektui parengti. Paskata motyvavo institucijų aktyvumą. Kultūros ministerija iki 2016 m. pabaigos sulaukė 72 renginių ir projektų siūlymų⁸. Tačiau dėl pavėluotai patvirtinto ir labai sumažinto biudžeto buvo finansuota nedidelė programos dalis, o institucijų vadovai orientuoti programą papildyti ir įgyvendinti savo ištekliais.

Į Ministro Pirmininko patvirtintą „Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais planą“ buvo įrašyta tik 17 veikslų ir projektų pavadinimų⁹. Jie išdėstyti dviejuose skyriuose. Pirmajame dėmesys sutelktas į Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją (LRT). Jame numatyta rengti ir transliuoti reportažus apie rašytojos metinių minėjimo renginius, romano „Vilius Karalius“ vaidybinę radiofonizaciją, sukurti dokumentinę apybraižą-filmą „Ieva Simonaitytė“ ir įpareigota Švietimo ir mokslo ministerija papildyti ir atnaujinti medžiagą apie Ievą Simonaitytę Lietuvos istorijos, lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi šaltinių bazėje www.saltiniai.info. Šio skyriaus užduotys finansuotos gana gerai.

Antrojo skyriaus „Edukacinės kultūrinės ir leidybinės veiklos“ turinys liudija, kad jis buvo orientuotas į Mažosios Lietuvos etninio regiono – buvusio Klaipėdos krašto bibliotekas, muziejus, Klaipėdos universitetą, čionykščių seniūnijų poreikius, atsižvelgiant ir į Klaipėdos – 2017 metų Lietuvos kultūros sostinės – vaidmenį. Vilniaus mokslo įstaigoms pavesta organizuoti mokslinį seminarą-diskusiją „Ievos Simonaitytės aktualumas“ ir knygos „Aš esu Etmės Evė“ leidybą. Minėjimo plano antrojo skyriaus užduotims atlikti iš valstybės biudžeto buvo skirtas dalinis finansavimas. Vyriausybės nutarime savivaldybėms įsakmiai nurodoma *dalyvauti įgyvendinant Planą ir skirti savivaldybių biudžetų lėšų Planui įgyvendinti*¹⁰. Autoriui atrodytu, kad šią tvarką reikėtų iš naujo įvertinti ir patobulinti. Tai daryti ypač skatintų besikartojantys, vis didesni

mastą įgaunantys atvejai. Dar nepasibaigus sukakčių minėjimui 2017 metais, Seimas priėmė devynis nutarimus dėl sukakčių minėjimo 2018 metais, kurių nemaža dalis tvirtinta jau priėmus tų metų valstybės biudžeto įstatymą. Lėšų stygiaus problema vėl sprendžiama karpant Kultūros ministerijai skirtą biudžetą ir reikalaujant savivaldybių paramos. Kelia abejonių pats 2018 metais minėtinų devynių sukakčių sąrašas. Jis per didelis, kita vertus, dalis sukakčių vargiai nusipelnė valstybinio užmojo renginių ir pinigų.

SVARBIAUSI VEIKLOS CENTRAI IR KRYPTYS

BIBLIOTEKOS. Bibliotekos – nuolatinis ir svarbiausias rašytojų partneris. Jų bendradarbiavimas tęsiasi ir tada, kai jau yra užverstas paskutinis rankraščio ir rašytojų gyvenimo lapas. Neatsitiktinai baigiantis 2016 metams Kultūros ministerija sulaukė labai daug Lietuvos bibliotekų siūlymų dėl dalyvavimo I. Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo programoje. Tačiau į Vyriausybės patvirtintą planą jų buvo įtraukta mažai. Dėmesio ir finansavimo sulaukė Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka, Klaipėdos miesto savivaldybės viešoji, Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji ir Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešoji biblioteka.

Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka Klaipėdoje. Sprendžiant iš direktoriaus pavaduotojos L. Pačebutienės parengtos apžvalgos¹¹ ir iš įvairių kitų šaltinių sukauptos informacijos, Mažosios Lietuvos etnografiniame regione 2017 metais aktyviausia veikla pasižymėjo Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka. Pažymint rašytojos sukaktį, joje buvo vykdoma

6 *Dėl 2017 metų paskelbimo Ievos Simonaitytės metais* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/82036720a5ba11e69ad4c8713b612d0f>>; taip pat žr.: 2016 m. lapkričio 3 d. pranešimas žiniasklaidai: <http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=119&p_k=1&p_t=166714&printVersion=1>.

7 ALEKNAVIČIUS, Bernardas. „O jeigu taip parašiau, tai taip ir bus buvęs...“: interviu „Vakarų ekspresui“. *Vakarų ekspresas* [žiūrėta 2016 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/zmones/o-jeigu-taip-parasiau-...>>.

8 *Ievos Simonaitytės 120-ųjų metinių minėjimo programos (veiksnių plano) projekto metmenys*. [Kultūros ministerija]. Dokumentas be parašų. Kopija.

[Nedatuota, 2016]. [11] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

9 Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nutarimas dėl Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais plano patvirtinimo*. 2017 m. kovo 8 d. Nr. 175. Vilnius. Ministras pirmininkas Saulius Skvernelis. Kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson. [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal.lt/legalActPrint?documentId=aea7608007fb11e79ba1ee3112ade9bc>>.

10 Ten pat.

11 *Kaip Klaipėdos apskrities viešojoje Ievos Simonaitytės bibliotekoje paminėti rašytojos Ievos Simonaitytės metai*. Parengė ir pateikė Laima Pačebutienė. Gauta 2018 03 28. 4 p. Autoriaus asmeninis archyvas.

turininga meninė, edukacinė, parodinė ir šviečiamoji programa. Nuo I. Simonaitytės gimimo dienos – sausio 23-iosios – rengtos šventės vaikams ir suaugusiems, profesionalų režisuoti spektakliai rašytojos kūrinių tema rodyti Klaipėdoje, Agluonėnuose, Kintuose ir Priekulėje, organizuotos ekskursijos, žygeivių maršrutai I. Simonaitytės gyvenimo krašte ir Klaipėdoje pėdsakais, sukurta rašytojos sukurtinė svetainė www.klavb.lt/lt/simonaityte.html su bibliotekoje saugomomis rašytojos nuotraukomis ir visų metų jai skirtų renginių kalendoriumi, ilgalaikė paroda „Ievai Simonaitytei 120 metų“, išleistas vardinis kalendorius¹², Alfonsui Eidintui už istorinę apysaką „Pūga prie Memelio“ įteikta 2017 metų Ievos Simonaitytės literatūrinė premija ir pristatyti ankstesni jos laureatai, bibliotekos kieme pradėtas įrenginėti rašytojai dedikuotas suoliukas (meninio apipavidalinimo autorius Romas Klimavičius). Nuo sukurtinių metų pradžios aktyviai dirbo režisieriaus Sigučio Jačėno vadovaujamas „Ėvikės skaitytojų teatrėlis“. Parengę skaitymų programą, neprofesionalūs aktoriai entuziastingai keliavo po uostamiesčio kavines, viešojoje bibliotekoje surengė „Žvakių vakarą“. Tokie renginiai jų dalyviams ir lankytojams sudarė galimybių giliau pažinti Mažosios Lietuvos istoriją, rašytojos kūrybą, ugdė bendravimo ir sceninės kalbos kultūrą. Rudenį „Ėvikės skaitytojų teatrėlis“ surengė Vytauto Kaltenio pjesės „Ir lazda jau padėjau“ teatralizuotus skaitymus, organizavo spektaklių peržiūras ne tik Klaipėdoje, bet ir Šilutėje, Gargžduose ir Skuode. Šiuose spektakliuose apsilankė apie 200 žiūrovų. Mėgstantiems keliauti mokytojams, moksleiviams ir bibliotekininkams buvo skirtas projektas „Literatūrinė uoga“. Jiems pasiūlytas specialus maršrutas „Vyžeikių karalienės takais“. Keliautojai susipažino su rašytojos gimtinė ir atmintyje gaivino ryškiausius jaunystės gyvenimo epizodus, jų atspindžius kūryboje. Žygio dalyvius vedė rašytoja E. Barauskienė. Kitiems keliautojams pasiūlyti du maršrutai: „Buvo visko: Ėvės takais“ ir „Aš tave mylėjau, Klaipėda“. Pirmasis prasidėjo prie skulptorės Dalios Matulaitės paminklo „Šventvakarių Ėvė“ Priekulėje ir vingiavo rašytojos biografijos pėdsakais apylinkėje. Jo ilgis – 57,5 km, trukmė – trys valandos [duomenys turbūt klaidingi: per tris valandas tokio atstumo įveikti negalima. – D. K.]. Maršrutą parengė Klaipėdos rajono savivaldybės Gargždų Jono Lankučio bibliotekos Informacinio skyriaus vedėja Živilė Markutė-Armalienė. Maršrutas įrašytas interaktyvioje „Krašto paveldo gido“ svetainėje www.krastogidas.lt, kurią sukūrė ir pildė Ievos Simonaitytės biblioteka, dalyvauja nemaža Vakarų Lietuvos regiono partnerių: penkių savivaldybių viešosios bibliotekos, Pajūrio regioninio parko direkcija ir dvi gyventojų bendruomenės. Maršrutas „Aš tave mylėjau, Klaipėda“ supažindina su rašytojos laiko ženklais uostamiestyje: gyvenimo, profesinio mokslo ir darbo pastatais, jų sąsajomis su kūryba, visuo-

menine veikla ir asmens kasdienybe. Maršrutą parengė ir penkias ekskursijas vedė bibliotekos darbuotoja J. Bardauskienė. Jis irgi įrašytas „Krašto paveldo gido“ svetainėje. Bibliotekos darbų sąrašė taip pat nurodyta jaunimui skirta interaktyvi vektorina „Ar Ieva Simonaitytė buvo architektė?“, vyresniųjų gyventojų orientacinis žaidimas-konkursas „Išskoduok Eglaitę“, išleista atributika, sukurta virtuali paroda „Kalba rašytojas, I. Simonaitytės literatūrinės premijos laureatas“. Nemaža svarbių užduočių sukaktuviniais metais atliko bibliotekos specialistė J. Bardauskienė. Ji talkino žurnalistams kuriant rašytojai skirtą LNK grupės (BTV) laidą „Brydės“ ir LRT dokumentinę apybraižą-filmą „Ėvė. Mažosios Lietuvos rašytoja“, patyriminėse konferencijose Klaipėdoje, Priekulėje ir Šilutėje skaitė pranešimus apie bibliotekoje saugomą rašytojos rankraštinių palikimą ir jos vardo įamžinimą, žurnaluose publikavo jo pagrindu parengtą straipsnį¹³. Sukakties minėjimo tema žurnale „Tarp knygų“ paskelbtos kitų bibliotekos darbuotojų parengtos dvi apžvalgos, atskleidžiančios dešimtmečius aprėpiantį „Aukštųjų Šimonių likimo“ autorės kūrybos populiarinimo patirtį ir sukaktuvinį metų darbų sąvadą¹⁴. Bibliotekos sukurta rašytojos minėjimo programą iš dalies finansiškai rėmė ir Lietuvos kultūros taryba.

Klaipėdos miesto savivaldybės viešoji biblioteka įgyvendino projektą „Teatralizuoti Ievos Simonaitytės kūrybos vakarai „O buvo taip...“ Renginiai vyko bibliotekos pagrindiniame pastate ir keliuose jos filialuose. Teatralizuota programa kurta kartu su Klaipėdos menininkais ir universiteto dėstytojais¹⁵. Suaugusiųjų aptarnavimo ir informacijos skyriuje universiteto dėstytojai ir absolventai parodė programą „Keli žvilgsniai į Ievos Simonaitytės kūrybą“. Renginio metu nagrinėta tapatumo problema Ievos Simonaitytės kūryboje (Vytauto Didžiojo universiteto doktorantė Irma Antanaitytė), skaityta ir interpretuota rašytojos kūryba ir lietuvių poetų eilės (lektorius Romualdas Skuncikas), skambėjo Pamaro krašto giesmės ir muzika (lektorė Giedrė Zeicaitė, Irmantas Mikalonis, Viktorija Narmontė). Bibliotekos Jaunimo skyriuje vyko proginis renginys „Kalėdinis Ievos Simonaitytės knygų aromatas“, kuriame dalyviai skaitė rašytojos

12 *Ieva Simonaitytė 1897–1978*: [kalendorius, 2017]. [Klaipėda, 2017]. [26] p.

13 BARDAUSKIENĖ, Jurga. Kalbantys laišakai ir rankraščiai. *Tarp knygų*, 2017, gegužė, nr. 5, p. 23–28; tas pat: *Baltija*, (Klaipėda), 2017, p. 152–162.

14 Pajūrio Ėvikės ženklai: Klaipėdos apskrities viešoji biblioteka – rašytojos atminimo sergėtoja. Apžvalgą parašė Juozas Šikšnelis, publikavimui parengė Asta Stirbytė. *Tarp knygų*, 2017, sausis,

nr. 1, p. 6–10; NAKROŠIENĖ, Daiva. Klaipėda – mylimas I. Simonaitytės miestas. *Tarp knygų*, 2017, gruodis, nr. 12, p. 37.

15 Klaipėdos miesto savivaldybės viešoji biblioteka įgyvendino projektą „Teatralizuoti Ievos Simonaitytės kūrybos vakarai „O buvo taip...“ Informaciją parengė ir pateikė Eugenija Koveckienė. Gauta 2018 03 23. [2] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

veikalų ištraukas apie įvairius kvapus ir aiškino apie kvapų reikšmę ir poveikį žmogui. Dalyvaujant aromaterapijos namų „Kap Kap“ specialistams, renginyje buvo sukurti trys I. Simonaitytės sukurtvinių metų nuotaikas atliepiantys aromatai: „Vilius Karalius“, „Aukštųjų Šimonių likimas“ ir „Vyžeikių karalienė“. Jais bibliotekos skaitytojai galėjo kvėpinti asmeninių knygų skirtukus. Šis renginys pažymėtinas: įdomiai į jį įtraukti verslininkai.

Bibliotekos Girulių filiale jau dešimtmetį organizuojama vasaros renginių programa „Pėdink į Girulius“. Du šios programos renginiai buvo skirti rašytojos atminimui. Pirmajame lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ tarybos narė prof. Dalia Kiseliūnaitė pristatė teatralizuotą kompoziciją „Jeigu taip parašiau“. Siekiant sukurti autentišką I. Simonaitytės aprašomo laikotarpio dvasią, renginyje skambėjo Mažosios Lietuvos dainos ir giesmės, vyko teatralizuotas žaidimas-viktorina, surengta fotožurnalisto Bernardo Aleknavičiaus fotografijų paroda „Ieva Simonaitytė sugrįžta. 120 metų“. Vakare dalyvavo dainuojamosios poezijos grupė „Antrojo posmelio klubas“ ir folkloro ansamblis „Vorusnėlė“. Antrajame renginyje Virginija Kochanskytė atliko programą-dedikaciją rašytojai „Ak, buvo visko...“ Žinoma teatro ir kino aktorė, Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatė renginio dalyvius vedžiojo rašytojos gyvenimo ir kūrybos keliu, įpindama asmeninių prisiminimų, atskleisdama intymių pastebėjimų ir atradimų.

Bibliotekos Pempininkų filiale I. Simonaitytės literatūrą, veikalų personažus ir senųjų laikų papročius pristatė iš Šilutės kviestas Hugo Šojaus muziejaus etnografinis ansamblis „Ramytė“, parodydamas programą „Ieva Simonaitytė – Mažosios Lietuvos etnokultūros metraštininkė“. Bibliotekos Laukininkų filiale vyko I. Simonaitytei skirtas prisiminimų vakaras „Ak, buvo visko... – 2“. Bibliotekos skaitytoja Julija Salomėja Kazlauskienė, ilgus metus bendravusi su rašytoja, ją slaugiusi ir gydžiusi, dalijosi asmeniniais prisiminimais, skaitė laiškų ištraukas. Bibliotekos filiale „Kauno atžalynas“ (Kauno g. 49) visus metus veikė spaudos leidinių paroda „Ji buvo – I. Simonaitytė...“ Projekto renginiuose dalyvavo daugiau kaip 1 500 lankytojų.

Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji biblioteka išpareigojo parengti keliaujančią dokumentikos parodą su virtualiu pristatymu „Ieva Simonaitytė. Raskime akimirką stabtelėti ties ja...“¹⁶ Paroda buvo eksponuojama viešojoje bibliotekoje ir jos dešimtyje filialų: Degučiuose, Gardame, Juknaičiuose, Katyčiuose, Laučiuose, Pašyšiuose, Ramučiuose, Saugose, Šyliuose ir Švėkšnoje, taip pat kitame Lietuvos pakraštyje – Zarasuose. Paroda parengta konsultuojantis su Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos specialistais, naudojantis ne tik Šilutės viešosios bibliotekos, bet ir Ievos

Simonaitytės memorialiniame muziejuje saugomais dokumentais bei ekspozicijų medžiaga. Ją lydėjo literatūrinės ir muzikinės programos, integruotos pamokos moksleiviams. Lankytojams pristatytas Ievos Simonaitytės memorialinio muziejaus vadovės Laimos Lemežienės pranešimas, organizuoti penki kūrybiniai susitikimai su I. Simonaitytės literatūrinės premijos laureatais (Edita Barauskiene, Arvydu Juozaičiu, Nijole Kepeniene ir kt.), vyko du I. Simonaitytės kūrybos skaitymai dalyvaujant aktoriams (S. Jačėnui ir V. Kochanskytei), atliktos dvi folkloro muzikinės programos Klaipėdos krašto ir Mažosios Lietuvos tematika (sukurta Šilutės muziejaus ansamblio „Ramytė“). Parodą aplankė daugiau kaip 870 žiūrovų, į renginius atvyko daugiau kaip 390 dalyvių. Projekto veikų pristatymo visuomenei siekta aktyvia informacijos sklaida. Viešinimas vyko įvairiomis formomis: renginių reklama (kvietimuose, afišose, skrajutėse), internete skelbtais anonsais, elektroninėje ir tradicinėje spaudoje, publikacijomis apie parodą ir renginius žiniasklaidoje. Keliaujanti dokumentikos paroda nuolat viešinama virtualioje erdvėje – viešosios bibliotekos interneto svetainėje www.silutevb.lt.

Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešosios bibliotekos parengtą rašytojos 120-mečio minėjimo programą, finansuotą valstybės, sudarė spalio–lapkričio mėnesiais vykę keturi susitikimai su Ievos Simonaitytės premijos laureatais: Roku Flicku, Gintaru Grajausku, Daiva Molyte-Lukauskiene ir Elena Karnauskaite. Vakarų dalyviai klausė jų skaitomos kūrybos, muzikos, bendravo. Tiesiogiai rašytojos sukakčiai buvo skirtas tik spalio 12 d. aktorės V. Kochanskytės atliktas poetinis-muzikinis monospektaklis „Ieva Simonaitytė: buvau, mylėjau“, dalyvaujant dainininkui Egidijui Bavikinui ir akompanuojant Beatai Vingraitei (žr. toliau). Tauragės rajono savivaldybės Birutės Baltrušaitytės viešosios bibliotekos sumanytai I. Simonaitytės minėjimo programai stigo išsąrašingumo ir originalumo.

Kitų Lietuvos miestų ir regionų bibliotekos. Baigiantis 2016 metams, Kultūros ministerija sulaukė labai daug Lietuvos bibliotekų siūlymų dėl dalyvavimo I. Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo programoje. Tačiau jie į Vyriausybės patvirtintą planą nepateko. Svarbesnės dvi priežastys. Pirmoji – valstybės finansinės paramos stygius, antroji – brandesnių iniciatyvų stoka. Susipažinus su Jonavos, Kauno, Telšių ir kitų savivaldybių bibliotekų paraiškėmis, pasigendama numatomų renginių aiškios vizijos ir originalumo. Nepaisant to,

16 Keliaujanti dokumentikos paroda „Ieva Simonaitytė. Raskime akimirką stabtelti ties ja...“: Įgyvendinto projekto aprašas: pasiekti tikslai, įgyvendinimo priemonės ir būdai, data ir vieta,

projekto dalyviai ir kt. Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji biblioteka. Parengė ir pateikė Aldona Norbutienė. Gauta 2018 03 23. [3] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

kai kurių renginių (nedidelių rašytojai skirtų parodų, kūrybos skaitymų) vyko Kaune ir kai kuriuose kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose. Taip pat galima nurodyti ir labai gerai vertintinų bibliotekų, nors jos ir nesulaukė finansinio palaikymo.

Gerai pavykusį rašytojos sukakties minėjimui skirtą renginį, vadinkime, Didžiojoje Lietuvoje, pasitelkus tik pačios bibliotekos biudžeto lėšas ir parėmus vilniškiui Rašytojų klubui (sudarė sąlygas pranešėjo kelionei), 2017 m. spalio 13 d. organizavo Zarasų viešoji biblioteka. Jis įgyvendintas bibliotekos specialistų iniciatyva, kurios vedlė – iš Šilutės krašto (Katyčių) kilusi bibliotekos direktorė Danutė Karlienė. Renginys sietas su tradiciniu zarasiškių literatūros vakaru „Prozos ruduo“. Jam sukurta turininga ir kompleksinė meninė programa¹⁷. Ją sudarė bibliotekos suaugusiųjų teatro „Juodai balta“ pagal romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“ inscenuotas dviejų dalių spektaklis, skambėjo Zarasų „Ažuolo“ gimnazijos giedojimo choro (vadovas Gražvydas Gasparavičius) atliekamos Klaipėdos krašto dainos, pristatytas būsimos knygos „Aš esu Etmės Evė“ projektas ir buvo skaitomos jos ištraukos. Spektaklyje romano personažus įprasmino didokas teatrinio meno mėgėjų kolektyvas: Zarasų „Santarvės“ pradinės mokyklos, „Ažuolo“ gimnazijos, Pauliaus Širvio progimnazijos, Turmantų pagrindinės mokyklos, Meno mokyklos pedagogai ir mokiniai, „Lakštingalos“ darželio penkiametė Augustė Saulė Juškėnaitė, Zarasų įstaigų specialistai ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentas. Renginį vedė ir spektaklį režisavo suaugusiųjų teatro vadovė Gražina Karlaitė. Kreipdamasi į labai gausią auditoriją ji pažymėjo: *Mes, aukštaičiai, žinoma, kad nesugebėsime atkurti Mažosios Lietuvos autentikos, lietuvininkams būdingo etninio savitumo, folkloriškumo, tačiau Rašytojos iškelti vertybiniai aspektai ne tik puikiai suprantami, pamokantys, bet ir gali būti apgaubti patraukia teatrine forma. Profesionali režisierė kuklinosi. Toli nuo Mažosios Lietuvos, priešingame Lietuvos pakraštyje, rašytoja buvo pagerbta ir pati sukaktis įprasminata labai reikšmingai. Zarasų bibliotekos renginys plačiai nušviestas vietinėje internetinėje ir spausdintinėje žiniasklaidoje. I. Simonaitytės sukaktis taip pat paskatino centrinėje bibliotekoje ir jos filialuose surengti nedidelių literatūros parodų, pasikviesti Šilutės savivaldybės Fridricho Bajoraičio bibliotekos parengtą keliaujančią dokumentikos parodą su virtualiu pristatymu „Ieva Simonaitytė. Raskime akimirką stabtelėti ties ja...“*

Sukaktuvinius metus reikšmingais rezultatais užbaigė Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešoji biblioteka¹⁸. Jie prasidėjo rašytojos gimimo dienos proga Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Agluonėnų seniūnijos rašytojos Ievos Simonaitytės vardo premijos įteikimu veivirženiškei poetei, Lietuvos rašytojų sąjungos narei Elenai Skaudvilaitei¹⁹. Šventės išvakarėse

biblioteka parengė informatyvų iliustruotą lankstinį apie visus (jų šešiolika) šios premijos laureatus²⁰. Sausio 25 d. bibliotekoje vyko internetu transliuota atvira diskusija „Kaip mes švenčiame rašytojos Ievos Simonaitytės jubiliejinius metus“. Joje dalyvavo Klaipėdos rajono kultūros, švietimo, savivaldybės administracijos, tarybos nariai, spaudos, seniūnijų, visuomenės atstovai. Kalbėtojai teikė kūrybiškus ir dalykiškus siūlymus, kurių dalis buvo įgyvendinta. Interne tu transliuotą diskusiją stebėjo 24 bibliotekos filialų darbuotojai ir lankytojai. Iš bibliotekos svarbesnių darbų galima nurodyti parengtą keliautojų maršrutą „Buvo visko: Ėvės takais“. Jis skirtas pažinčiai su I. Simonaitytės gyvenimo stotelėmis ir jų atspindžiais kūryboje. Maršrutas parengtas prisijungus prie Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos kuriamo elektroninio produkto „Krašto paveldo gidas“, teikiančio informaciją apie istorinius, gamtos ir architektūros paminklus, memorialines vietas, kultūros paveldo objektus. Vienas iš didžiausių bibliotekos 2017 metų darbų – vizualizuota kilnojamoji paroda. Ji atskleidžia rašytojos gyvenimo kelią: svarbiausius įvykius ir datas, pripažinimo sulaukusius ir mažiau pastebėtus veikalus, atsiminimus apie autore, kūrybos tyrinėjimus. Per sukaktuvinius metus biblioteka lankytojus kvietė į I. Simonaitytės kūrybos ir Vytauto Kaltenio pjesės „Ir lazda jau padėjau...“ skaitymus, jau minėtą Klaipėdos universiteto dėstytojų ir absolventų meninės improvizacijos vakarą „Keli žvilgsniai į Ievos Simonaitytės kūrybą“, atsiminimų knygos „Aš esu Etmės Evė“ sutiktuves. Beveik visuose bibliotekos filialuose darbuotojos parengė rašytojai skirtas parodas, organizavo kūrybos skaitymus, edukacinius užsiėmimus vaikams. Drevernos filiale įkurtas Ievos Simonaitytės knygų klubas, Lapių filialas lankytojus pakvietė į išvyką po rašytojos giminės memorialines vietas. Kai kurių projektų įgyvendinimas buvo tęsiamas ir 2018-aisiais.

17 PELEKIENĖ, Saulutė. „Etmės Evė“ Zarasuose – Zarasų viešojoje bibliotekoje paminėtos Ievos Simonaitytės 120-osios gimimo metinės. *Zarasai. lt*, 2017 m. spalio 19 d. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zarasai.lt/naujiena_etmes-eve-zarasuose-zarasu-viesojoje-bibliotekoje-paminetos-ievos-simonaitytes-120-osios-gimimo-metines_8053>.

18 Renginiai, skirti rašytojos I. Simonaitytės metams paminėti. Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešoji biblioteka; apžvalgą parengė ir pateikė Diana Ciparienė. Gauta 2018 03 28.

[5] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

19 I. Simonaitytės premija įteikta knygos „Vilius Karalius“ bendraamžei. *Mano Gargždai* [interaktyvus]. 2018 m. sausio 24 d. [žiūrėta 2018 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mano-gargzdai.lt/component/k2/item/13241-i-simonaitytes-premija-iteikta-knygos-vilius-karalius-bendraamzei>>.

20 *Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Agluonėnų seniūnijos rašytojos Ievos Simonaitytės vardo premijos laureatai: 1997–2017*. [Gargždai; Agluonėnai, 2017]. Lankstinys, sulankstytas į 5 dalis. [10] p.

MUZIEJAI. *Gargždų krašto muziejus* – jauna institucija, Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos sprendimu įkurta 2005 m. Gargžduose. Muziejaus veiklos metais buvo atidaryti du filialai – Laisvės kovų ir tremties muziejus Priekulėje (2006) ir rekonstruota laivadirbio Jono Gižo etnografinė sodyba Drevernoje (2010), kaip filialas prijungta Agluonėnų etnografinė sodyba (įkurta 1983 m.) ir Ievos Simonaitytės memorialinis muziejus Priekulėje (žr. toliau). Veikla orientuota į Gargždų miesto ir Klaipėdos rajono istorijos paveldą, jo išsaugojimą ir aktualinimą. Šioje srityje esama gerų pasiekimų.

I. Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo plane muziejus nurodytas dviejų užduočių atsakinguoju vykdytoju: pažintinio maršruto „Evės takais“ lankstinuko-žemėlapio leidybos ir Ievos Simonaitytės premijos laureatų susitikimo organizatoriumi. Šios užduotys buvo atliktos. Muziejus parengė ir išleido lankstinuką-žemėlapį pranonstantį informacinį leidinį-brošiūrą „Pažintinis maršrutas „Evės takais“²¹. Jis žygeiviams teikia parankią rašytojos gyvenimo gimtineje pėdsakų pažinimo enciklopedinę kraštotyros medžiagą, kuri, kaip rašoma pratarinėje, padės *mokytojams, moksleiviams, turistams, kultūros ir literatūros istorija besidomintiems žmonėms geriau pažinti Ievos Simonaitytės biografiją ir paskatins prisiminti arba naujai atrasti garsios rašytojos kūrybą* (p. 1). Maršruto schema jungia I. Simonaitytės tėvo Jurgio Stubros gimimo ir amžino poilsio – Lankupių ir Žiaukų – kaimus, joje atkarpomis įsiterpia pačios rašytojos esminės būties vietos: Vanagai, Priekulė, Šventvakariai ir Liaunai (jie Evės vaikystėje vadinti Launuojais). Gaila, leidiniui pristigta patyrusio redaktoriaus ir muziejininko rankos. Pavyzdžiui, „Turinio“ sąrašas neatitinka skyrelių turinio ir jų antraščių; pasakojimas apie Priekulę pradedamas ne svarbiausio objekto – rašytojos muziejaus, bet buvusios karčemos nuotrauka; neminima Ievos Simonaitytės gimnazija, turinti nedidelį muziejų ir taip pat kaupianti simonaitistikos medžiagą. Patrauklumo ir informatyvumo teikia gausios iliustracijos, geras popierius ir spaudos kokybė bei žygeiviui patogus brošiūros formatas. Metų pabaigoje muziejus Gargždų savivaldybės viešosios bibliotekos Agluonėnų filiale organizavo Ievos Simonaitytės premijos laureatų vakarą. Abu projektus finansavo Kultūros ministerija ir Klaipėdos rajono savivaldybė.

Ievos Simonaitytės memorialinis muziejus Priekulėje. Jis I. Simonaitytės 120-ųjų metinių minėjimo plane neminimas, gal todėl jo pėdsakas sukurtųjų metų kronikoje nėra ryškus ir svarus. Muziejus įkurtas 1979 m. kaip tuometinio Lietuvos TSR literatūros muziejaus Kaune filialas, jam perdavus rašytojos vasmarną Priekulėje. Nuo pat įkūrimo, beveik 40 metų, jam vadovauja Laima Ramonaitė-Lemežienė – Valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakulteto lietuvių kalbos ir literatūros studijų programos diplomantė (1978 m.). Maironio lietuvių

literatūros muziejus (toliau – Maironio muziejus, direktorė Aldona Ruseckaitė) savo filialą – Ievos Simonaitytės memorialinį muziejų – 2009 m. perdavė Gargždų krašto muziejui. Tuo laikotarpiu, Lietuvos ekonominės krizės 2008–2010 metais, Maironio muziejus iš viso turėjo 15 filialų. Trūko finansavimo, transporto, strigo ryšiai, iš regionų ėjo skundai dėl blogos filialų materialinės būklės, ekspozicijų aktualumo stygiaus, muziejininkų kvalifikacijos ir darbo drausmės problemų, todėl buvo įvykdyta Maironio muziejaus reforma. Ją taip pat motyavo regionų savivaldybių ir kultūrinių sąjūdžių susirūpinimas tokių filialų likimu. Maironio muziejus pasiliko penkis filialus Kaune, visus kitus perdavė savivaldybėms arba jų žinioje buvusiems muziejams (Petro Cvirkos, Vinco Mickevičiaus-Krėvės, Vinco Mykolaičio-Putino, Juozo Paukštelio ir kt.). Pasekmės iš anksto nebuvo įvertintos. Pavyzdžiui, Kėdainių rajono savivaldybės taryba 2009 m. gruodžio 11 d. sprendimu Juozo Paukštelio namų-muziejų likvidavo, eksponatus perdavė Kėdainių krašto muziejui ir formaliai Juozo Paukštelio pagrindinei mokyklai²². Netrukus paties rašytojo statytas originalios architektūros gyvenamasis namas tapo privataus asmens nuosavybe, nors Vilniuje gyvena rašytojo duktė žinoma televizijos žurnalistė Valentina Paukštelytė.

Ievos Simonaitytės memorialiniam muziejui pagyvėjimo suteikė 120-mečio sukakties paskelbimas: išaugo susidomėjimas ir padaugėjo lankytojų (vadovės žiniomis, muziejuje pabuvojo apie 1 900 asmenų). Didžiausią jų dalį sudarė jaunesni moksleiviai ir gimnazistai. Vedėja L. Lemežienė 2017 m. iš muziejaus fondų parengė kilnojamaą parodą „Pati buvau jų tarpe“. Ji eksponuota Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešojoje bibliotekoje, jos filialų Priekulėje, Agluonėnuose ir Dituvoje bibliotekose, Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazijos bibliotekoje ir Priekulės bendruomenės namų salėje. Muziejus kaip partneris prisidėjo prie akvarelės parodos rašytojos tema „Akvajungtys. Ieva Simonaitytė“ pristatymo. Ji eksponuota Priekulės ir Lankupių bendruomenių namuose, Drevernos ir Agluonėnų kultūros namuose, Vanagų bažnyčios parapijos salėje. Akvareles sukūrė dailininkai 2016 m. Klaipėdoje vykusiame plenerė. Be atvykėlių, muziejaus renginiuose lankėsi Priekulės gyventojai, priklausantys dviem bendruomenėms: Priekulės bendruomenei (įkurtai 2004 m.) ir Priekulės ainių (2015 m.). 2017 metais muziejų pirmą kartą aplankė Kanadoje gyvenusios I. Simonaitytės sesers Marijos Budriūtės-Šiliauskienės sūnus Edvardas Šiliauskas. Vizitas buvo pažintinis, kokių nors interesų nepareikšta.

21 *Pažintinis maršrutas „Evės takais“*. [Gargždų krašto muziejus; I. Simonaitytės memorialinis muziejus]. [Š. l., 2017]. 17, [3] p.

22 Kėdainių rajono savivaldybės taryba. *Spre-*

dimas dėl Kėdainių krašto muziejaus nuostatų pakeitimo. 2009 m. gruodžio 11 d. Nr. TS-365. [Kopija]. [1] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

Žadėjo peržiūrėti velionės mamos archyvą ir padovanoti su rašytoja susijusių dokumentų kopijų. Muziejus jau anksčiau yra sulaukęs dėmesio iš Vokietijoje gyvenančių Simonaičių genties atstovų. Jie padovanojo kai kurių dokumentų kopijų. Akivaizdu, kad šią veiklos kryptį būtina plėtoti. Svarbu tiek rašytojos, tiek Simonaičių genties biografinės ir genealoginės medžiagos paiešką vykdyti Vokietijos archyvuose ir bibliotekose, remiantis ja papildyti ekspozicijas ir parengti nežinomus faktus atskleidžiančių publikacijų.

Kaip parodė sukurtvinių metų veikla ir renginiai, muziejus neprisitaikęs prie pasikeitusių literatūrinės muziejininkystės veiklos reikalavimų, daugiausia orientuojamasi į memorialinio paveldo išsaugojimą, stokojama I. Simonaitytės ir kitų Mažosios Lietuvos literatūros autorių kūrybos pažinimo ir aktualinimo iniciatyvų. Jis turi įsisenėjusių problemų: mažos patalpos, priimamos nedidelės lankytojų grupės, prasta pastato būklė, nyksta memorialiniai artefaktai, dėl lėšų stygiaus vangus jų restauravimas (2017 m. restauruotas skėtis, dvi vėduklės ir trys knygos). Gera žinia ta, kad pastaruoju metu rajono savivaldybės administracija pasirašė muziejaus modernizavimo sutartį, pagal kurią bus atlikti paveldo remonto (bendrieji išorės ir vidaus paveldo remonto bei apdailos) darbai ir kapitalinio remonto (pastato kapitalinis remontas, dalis lauko inžinerinių tinklų, dalis aplinkos sutvarkymo) darbai. Jiems iš Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos ir rajono savivaldybės biudžeto skiriama 160 650 Eur suma. Muziejaus remontas truks nuo 2018 m. vasario iki 2020 m. sausio. Per šį laikotarpį turėtų būti išspręstos ir literatūrinės muziejininkystės kokybės problemos. Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas numato, kad aukštesnio lygio muziejai, ypač respublikiniai, prisideda prie muziejų darbuotojų, dirbančių su atitinkamos rūšies muziejuose esančiais rinkiniais, tobulinimo programų rengimo ir vykdymo (3 str. 4 punktas). Metodinio pobūdžio paramos į Maironio lietuvių literatūros muziejų nesikreipiama. Tokio muziejaus vadovas turėtų susipažinti ir su kaimyninių, galbūt daugiau dėmesio kreipiant į skandinavų, šalių rašytojų muziejų darbo patirtimi.

Mažosios Lietuvos istorijos muziejus Klaipėdoje. Sukurtvinių metų proga muziejus orientavosi į rašytojos laikų etnografijos paveldo pristatymą ir aktualinimą. Tuo tikslu buvo vykdytos trys užduotys, iš kurių dvi buvo susietos su Vyriausybės patvirtintu planu: 1) surengta nedidelė etnografinė ekspedicija medžiagos apie I. Simonaitytės tėvo giminę Lankupių kaime prie Minijos paieškai, 2) pristatyta edukacinė programa „Ievos Simonaitytės herojų kostiumai“. Ši – daugiaplanė. Muziejus talkino LRT dokumentinio filmo „Èvė. Mažosios Lietuvos rašytoja“ kūrėjams. Filmuotojų grupei buvo demonstruota fonduose sukaupta rašytojos amžininkų apranga ir nešiosena, 3) baigiantis 2017 me-

tams, gruodžio 14 d., muziejuje vyko rašytojai skirta paskaita ir parodos „Lietuvininkų tradicinės aprangos atspindžiai I. Simonaitytės kūryboje“ pristatymas. Renginio programą sudarė teatralizuota kompozicija, pasakojanti apie surinkimininkų drabužius ir Evės vaikystės norą turėti juodą šilkinę prijuostę, o atsidūrus Angerburgo luošų vaikų prieglaudoje gimusį įsitikinimą dėvėti tik lietuviškus sijonus. Renginyje dalyvavo Jono Kavaliausko vadovaujamas Klaipėdos valstybinės kolegijos folkloro kolektyvas „Aitvaras“.

Užduotis įgyvendino, programos scenarijų, paskaitą ir parodą parengė muziejaus Etnografijos skyriaus vedėja dr. Aušra Kavaliauskienė. Ji rėmėsi nemažu įdirbiu: Mažosios Lietuvos lietuvių moterų drabužių tema sukaupia gausi bei turininga medžiaga, apibendrinta ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto žurnale „Tautosakos darbai“ paskelbta studija „Lietuvininkų tradicinės aprangos ir nešiosenos atspindžiai Ievos Simonaitytės kūryboje“ (2013, t. XLV [45], p. 30–51). Ji iliustruota įvairiais etnografijos artefaktų vaizdais. Muziejaus direktoriaus dr. Jono Genio žodžiais (pokalbis vyko 2017 09 26), ateityje tokia tema galėtų būti įgyvendinta didele paroda su iliustruotu katalogu. Direktorius siūlytų prie šio projekto prisijungti ir Gargždų krašto muziejui. Be to, jis mano, kad, aktuali- nant I. Simonaitytės paveldą, projekto orientyrai turėtų remtis jos gimtojo krašto geografiniu ir etnografiniu trikampiu Vanagai–Priekulė–Klaipėda. Direktorius įsitikinimu, be Mažosios Lietuvos istorijos rašytoja niekada nebus visavertiškai suvokta, todėl būsimajame projekte Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus dalyvavimas būtų itin reikšmingas. Ypač svarbu kaip muziejinį objektą iškelti Vanagus. Jam reikalinga didesnė parama, nes kaimo – I. Simonaitytės gimtinės – eksponavimui kol kas nėra nei projekto metmenų, nei materialinių pagrindų.

Užbaigiant 2017 metus, muziejaus įdirbį reikšmingai papildė planuotas katalogas „Vakarų Lietuvos istorinis kostiumas“²³. Jis rengtas pažymint Tautinio kostiumo metus. Katalogą sudarė etnografė dr. A. Kavaliauskienė. Prabangų, gausiai iliustruotą ir aukštos leidybinės kultūros leidinį finansavo Kultūros ministerija, Lietuvos kultūros taryba ir Vakarų Lietuvos pramonės ir finansų korporacijos labdaros ir paramos fondas. Kataloge supažindinama su kuršių ir Mažosios Lietuvos gyventojų apranga, tekstilės spalvų ir raštų įvairove, papuošalais ir jų meniškumu. Svarbus etnografinio paveldo apibūdinimo šaltinis buvo I. Simonaitytės kūryba. Ja sudarytoja rėmėsi šešiuose veikalo skyriuose.

Šilutės Hugo Šojaus muziejus įgyvendino Kultūros ministerijos finansuotą edukacinių užsiėmimų leidybos projektą „Ievos Simonaitytės keliais“. Jo pagrindu

23 *Vakarų Lietuvos istorinis kostiumas, XV a. – XX a. I pusė*: [katalogas]. Sudaryt. Aušra Kavaliauskienė. Klaipėda, 2017. 151, [1] p.

išleista kompaktinė plokštelė, kurioje, remiantis I. Simonaitytės kūryba, kartu su Šilutės folkloro kolektyvu „Ramytė“ lietuvininkų tarpe atskleidžiamas žmogaus gyvenimo ratas. Gruodžio mėnesį išleistas edukacinis sąsiuvinis „O jeigu taip parašiau, tai taip ir bus buvę...“²⁴ Jame skelbiami du straipsniai: doc. Silvos Pocytytės „Istoriniai siužetai I. Simonaitytės kūryboje: pasakojimai apie Prūsijos Lietuvos, Klaipėdos krašto istoriją“ (p. 3–17) ir dr. A. Kavaliauskienės „Ieva Simonaitytė – Mažosios Lietuvos metraštininkė“ (p. 18–59), taip pat pagal rašytojos kūrybą teikiamos materialiosios etnografijos paveldu ir papročiais persmeltos edukacinės užduotys (p. 60–72). Tai kuklus, bet originalus ir vertingas leidinys. Greičiausiai riktų laikytinas A. Kavaliauskienės straipsnio pavadinimas, nes darbe rašoma apie Mažosios Lietuvos etnokultūrą, o vyraujanti tema yra lietuvių apranga, papuošalai ir jų nešiosena. Lapkričio 30 d. muziejuje buvo atidaryta paroda apie Vakarų Lietuvos kostiumą. Jai iliustruoti panaudoti fonduose sukaupti originalūs krašto drabužiai, atspindintys tą laikotarpį, kai gyveno ir kūrė I. Simonaitytė. Ekspozicijos eksponatų aiškinimui teikti tekstai iš rašytojos biografinių knygų. Muziejus stokoja simonaitytiškosios ikonografinės medžiagos. Susirašinėjime direktorė apgailėstavo: *Fonduose, be anksčiau minėtų dviejų fotografijų, nelabai kažko, kas būtų susiję tiesiogiai, turime*²⁵. Užduotį būtina spręsti. Tačiau muziejus vienas pats su ja nesusidoros. Jam reikėtų kooperuotis su kitu, greičiausiai Mažosios Lietuvos istorijos muziejumi, fondu papildymui gauti rajono savivaldybės ir Kultūros ministerijos tikslinę finansinę paramą. Kai kurių originalių paveldo dalykų dar yra išsaugoję žmonės, tad reikėtų nelaukiant jų ieškoti ir įsigyti (geras pavyzdys – Pagėgių savivaldybės parama Martyno Jankaus muziejui Bitėnuose).

Maironio lietuvių literatūros muziejus rašytojai skyrė parodą „Ji buvo Simonaitytė“, kuri veikė sukaktuviniais metais nuo gegužės 18 d. iki lapkričio 17 d. Ekspozicijoje – svarbiausia rašytojos kūryba ir veikalai apie ją, laiško Liudui Girai autografas, rašomo romano „Vilius Karalius“ antrosios dalies mašinraštis su gausiais taisymais, nuotraukos, memorialiniai daiktai. Ekspozicijoje pasigesta „Aukštųjų Šimonių likimo“ pirmosios laidos egzemplioriaus. Muziejus fonduose jį turi, bet suabejota, ar rodyti dėl prastos būklės. Knygą rodyti vertėjo. Prasta išvaizda patvirtina didelę knygos paklausą ir skaitytojų gausą, o jų sulaukia ne kiekvieno lietuvių autoriaus romanas. Seniausia eksponuota rašytojos knyga – romano „Vilius Karalius“ pirmoji dalis (1939). Surinkta daug įvairių kartų fotografų darytų I. Simonaitytės nuotraukų. Ji mėgo fotografuotis, todėl parodoje eksponuotos portretinės ir grupinės nuotraukos, užfiksavusios pažintį su pirmosios nepriklausomybės ir tarybmečio laikų žymiais rašytojais: Stasiu Anglickiu, Juozu Baltušiu, Petru Cvirka, Kaziu Inčiūra, Liūne Janušyte, Petru Vaičiūnu ir kt. Po rašytojos mirties muziejus paveldėjo daug memorialinių daik-

tų. Ekspozicijoje rodytas fotoaparatas, rankinukas, rašomasis stalelis, puošnus kavos servizas ir gintaro karoliai. Tokių papuošalų I. Simonaitytė turėjo labai daug ir nevengdavo jais naudotis. Paroda paaiškinta rengėjos Albinos Protienės įvadiniu tekstu²⁶.

ARCHYVAI. Ievos Simonaitytės sukaktuvių minėjimo šaltiniuose pavyko užtikti dviejų archyvų veiklos pėdsakus: Lietuvos literatūros ir meno (toliau – LLMA) bei Vilniaus regioninio valstybės archyvo. Abu, negavę finansinės paramos, surengė virtualias parodas. Didesnis įdirbis pirmojo archyvo. Jis disponuoja turtingiausiu rašytojos rankraštiniu, epistolografiniu, smulkiojo spausdintinio ir ikonografinio paveldo asmens fondu Lietuvoje. LLMA paroda pavadinta tradiciniu pavadinimu „Rašytojai Ievai Simonaitytei – 120“, aktyvuota 2017 m. sausio 3 d., ekspoziciją parengė archyvarė Rasa Vaškaitė²⁷. Paroda dalykiškai struktūruota, grįsta svarbiausių fondo dokumentų klasifikavimu. Ji pradedama lakoniška dalykine pratarme ir pristatoma tokiais skyriais: 1) Rašytoja nuotraukose su kitais asmenimis, 2) Laiškai, sveikinimai, kvietimai rašytojai, 3) Rašytojos portretai, 4) Rašytojos rankraščiai, 5) Rašytoja menininkų kūryboje. Ekspozicijoje pateikta medžiaga nėra gausi, tačiau lankytoją gana gerai supažindina su fondo struktūra ir jo galimybėmis teikti paslaugas.

Vilniaus regioninis valstybės archyvas iškelė fragmentišką, bet iki šiol plačiai visuomenei nežinotą paveldosauginę medžiagą. Parodoje „Ji buvo Simonaitytė“, aktyvuotoje 2017 m. vasario 22 d., pasirėmus to paties pavadinimo Onos Pajedaitės knygos sentencija *Ieva Simonaitytė – lyg pušis vidur lauko! Galinga, tvirta. Be veidmainiavimo, be melo* (Vilnius, Regnum fondas, 1997, p. 39), pristatoma urbanistinė tema²⁸. Ekspozicijoje keliomis nuotraukomis rašytoja pavaizduota su jais artimais asmenimis ir jos materialusis paveldas, susijęs su prieškarinio gyvenimo uostamiestyje, daugiausia memorialinis būsto kompleksas tarp Butsgarių ir Tilžės (tarybmečiu – Vilniaus) gatvių. Projektą 1982 m.

24 *O jeigu taip parašiau, tai taip ir bus buvę...* [edukacinis sąsiuvinis]. Parengė Silva Pocyte, Aušra Kavaliauskienė. Klaipėda, 2017. 72 p.
25 *Informacija apie Ievos Simonaitytės 120-mečio minėjimo renginius*. Šilutės Hugo Šojaus muziejus. Parengė ir pateikė Indrė Skablauskienė. Gauta 2017 10 13. [1] p. Autoriaus archyvas.
26 PROTIENĖ, Albina. Ievai Simonaitytei – 120. Iš *Maironio lietuvių literatūros muziejus* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://maironiomuziejus.lt/lt/parodos/ievai-simonaitytei-120-1582>>.

27 *Rašytojai Ievai Simonaitytei – 120*: [virtuali paroda]. Lietuvos literatūros ir meno archyvas; parengė Rasa Vaškaitė. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos/34/rasytojai-ievai-simonaityte-120/>>.

28 *Ji buvo Simonaitytė*: [virtuali paroda]. Paminėklų konservavimo institutas. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://virtualios-parodos.archyvai.lt/lt/virtualios-parodos/34/ji-buvo-simonaityte/exh-26/ji-buvo-simonaityte/case-88#slide1>>.

parengė Paminklų konservavimo institutas. Nors jis iki galo nebuvo įgyvendintas, tačiau pati ekspozicija patvirtina jau tais laikais toli siekiančius rašytojos įamžinimo Klaipėdoje planus. Idėja atgimė 2015 metais. Patriotiško nusistatymo uostamiesčio verslininkai, išsigiję ir restauravę svarbiausią Tilžės gatvės namą Nr. 13, kuriame I. Simonaitytė nuo 1931 m. gyveno ir sukūrė romano „Vilius Karalius“ pirmąją dalį, savo lėšomis užsakė ir, gavę paveldosaugininkų leidimą, atidengė atminimo lentą. Kitą lentą pritvirtino prie Butsargių gatvės namo Nr. 12. Jame I. Simonaitytė gyveno 1925–1931 m. ir baigė rašyti pirmąją, legendine tapusią knygą „Aukštųjų Šimonių likimas“²⁹.

PUBLIKACIJOS. Jų pasirodė nedaug, nes I. Simonaitytės tiek 120-mečio sukaktis, tiek jos programa buvo paskelbta be išankstinio pasirengimo, vėluojant ir, kaip jau rašėme, turint labai mažą biudžetą. Dėl ilgai trukusio rašytojos ignoravimo valstybės viešojoje erdvėje jos sukaktį beveik tuščiomis rankomis pasitiko ir mokslininkai.

Didžiausią auditoriją turėjo televizijos dokumentinės pažintinės apybraižos. Galima priminti, kad žiūrovų susitikimą su I. Simonaityte kino ir televizijos ekranuose labai sėkmingai pradėjo Lietuvos kino studijos filmas „Ieva Simonaitytė“. Jį sukūrė talentingas režisierius-operatorius Robertas Verba ir operatorius Algirdas Tarvydas, scenarijų parašė Bronislava Katinienė. Septyniolikos minučių trukmės filmas ekranuose pradėtas rodyti 1970 m., šiandien laisva prieiga saugomas LRT aukso fonde. Beveik po pusės amžiaus pertraukos pirmieji į ekranus išėjo LNK (BTV) kanalo žurnalistai. Kūrėjų grupėje svarbiausias vaidmuo teko prodiuseri Danguolei Bunikienei, scenarijaus autorei Loritai Putrienei ir operatoriui Rolandui Karaliui. Apybraiža apie I. Simonaitytę pirmą kartą rodyta 2017 m. liepos 8 d. šeštadieninėje kultūros laidoje „Brydės“, kitą dieną pakartota per „InfoTV“ kanalą. Ji buvo kuriama tik kukliomis rėmėjų lėšomis, todėl apybraižos apimtis ir rodymo trukmė nedidelė – 24 minutės. Nepaisant to, apybraiža sulaukė didelio televizijos žiūrovų dėmesio, nes jų susitikimas su rašytoja vyko po labai ilgos pertraukos ir buvo netikėtas.

LRT dokumentinės apybraižos-filmo „Ėvė. Mažosios Lietuvos rašytoja“ premjera įvyko 2017 m. gruodžio 11 d., rodymo trukmė – 57 minutės. Svarbiausiojo kūrėjai: scenarijaus autorė Ingrida Daraškevičiūtė, operatorius Andrius Matvejenka, prodiuserė Lolita Bytautaitė, taip pat dalyvavo ir kiti žurnalistai. Filmą pasižymi konceptualumu, istoriškumu, meniškumu ir suteikta galimybė žiūrovui susipažinti su retai viešinamu Mažosios Lietuvos etnografiniu bei dokumentiniu paveldu, daugiausiai ikonografinė medžiaga. Nors kalbinta nemaža jau „Brydės“ laidoje girdėtų rašytojos liudininkų, jos kūrybos ir gyvenimo interpretacijoms naujumo suteikė literatūros mokslininkės Solveiga Daugirdai-

tė ir Viktorija Šeina-Vasiliauskienė, profesionaliai demonstruotas etnografinis paveldas iš Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus rinkinių. Kūrėjų dėka filmas sukaupe didelę pažintinę ir išliekamąją vertę. Jis įkeltas į LRT mediateką ir yra prieinamas laisvai peržiūrai.

LRT įdirbiui taip pat priklauso pirmasis vaidybinis radijo serialas „Vilius Karalius“, sukurtas to paties I. Simonaitytės romano motyvais. Scenarijaus autoriai – Vida Mikšytė ir Juozas Javaitis. Pastarasis serialą ir režisavo. Romano personažus vaidino Juozas Budraitis, Eglė Gabrėnaitė, Jokūbas Bareikis, Jolanta Dapkūnaitė ir kiti, iš viso 23 įvairių kartų Lietuvos nacionalinio dramos teatro aktoriai. Dešimties dalių vaidybinio serialo premjera įvyko 2017 m. gruodžio 30 d., transliacija tęsėsi iki 2018 m. vasario 3 d. ankstyvais savaitgalių vakarais. Kaip rašyta radijo apžvalgininkų, vaidinimas atskleidė sudėtingą Mažosios Lietuvos epochą ir dramatiškus žmonių likimus. Jį ypač pamėgo vyresnės kartos I. Simonaitytės kūrybos skaitytojai ir jaunesnės kartos keliautojai automobiliais. Dabar prie LRT mediatekoje saugomo serialo įrašo jungiasi nauji klausytojai.

Kita vertus, dėl vėlai atliktų LRT užduočių I. Simonaitytės sukurtvinių metų idėja, jos prasmės samprata ir programa iš esmės didumos Lietuvos gyventojų nepasiekė. Net šiomis dienomis įprastinis LRT vaizdo klipas su rašytojos sukurtvinių anonsu pradėtas transliuoti metams ritantis į pabaigą – nuo spalio vidurio. Kaip akibrokštas atrodo I. Simonaitytės sukurtvinių konkurento Algirdo Juliaus Greimo šimtmečio klipas. Jis rodytas visus 2017-uosius, nors didysis prancūzų semiotikas gimė kovą.

Kitokio žanro publikacijai skirtina knyga „Aš esu Etmės Evė“ (2017). Ji sudaryta iš 1978–1983 metais užrašytų amžininkų liudijimų apie rašytoją ir laikytina šaltiniotyrimu veikalu³⁰. Jis papildė simonaitistikos memuarinę literatūrą. Kadangi knyga rengta šių eilučių autoriaus, prie jos aptarimo nesustosime, tam reikia žvilgsnio iš šalies. Šio žanro publikacijų poreikį liudija knygos sutiktuvės, rengtos 2018 m. sausį–balandį. Jos vyko Lietuvos mokslų akademijoje, Tarptautinėje Vilniaus knygų mugėje, viešojoje įstaigoje Rašytojų klubas Vilniuje, Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune, Klaipėdos apskrities viešojoje Ievos Simonaitytės ir Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešojoje bibliotekose, Gargždų Jono Lankučio, Pagėgių, Plungės (kartu su čionykščiu Simono Daukanto bibliofilų klubu), Rokiškio Juozo Keliuočio

29 PETRONYTĖ, Jurga. Atminimo lentos rašytojai – ant dviejų namų. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus], 2015 m. rugpjūčio 30 d. [žiūrėta 2018 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.ve.lt/naujienos/klaipeda1/klaipeda/atminimo-len-](http://www.ve.lt/naujienos/klaipeda1/klaipeda/atminimo-lentos-rasytojai---ant-dvieju-namu-1392850/)

[tos-rasytojai---ant-dvieju-namu-1392850/](http://www.ve.lt/naujienos/klaipeda1/klaipeda/atminimo-lentos-rasytojai---ant-dvieju-namu-1392850/)>.

30 *Aš esu Etmės Evė*: Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose: simonaitistikos šaltinių publikacija. Užrašė, sudarė ir parengė Domas Kaunas. Vilnius, 2017. 332 p.

ir Šilutės Fridricho Bajoraičio miestų ir rajonų savivaldybių viešosiose bibliotekose, Gargždų Jono Lankučio viešosios bibliotekos Agluonėnų, Priekulės ir Veiviržėnų filialuose, Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazijoje ir Saugų Jurgio Mikšo pagrindinėje mokykloje. Šiuose renginiuose po kartą ir dažniau dalyvavo akademikė Viktorija Daujotytė-Pakerienė, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslininkės dr. S. Daugirdaitė ir dr. V. Šeina-Vasiliauskienė, Vilniaus universiteto profesorius Arvydas Pacevičius, Klaipėdos universiteto profesorė Roma Bončkutė ir docentė S. Pocyte, Vytauto Didžiojo universiteto doktorantė I. Antanaitytė bei knygos rengėjas. I. Simonaitytės kūrybai sugrįžus į mokyklas, susidarė prielaidos į renginius kviesti mokytojus lituanistus. Remiantis atsiminimų knyga ir pedagogine patirtimi romano „Aukštųjų Šimonių likimas“ aktualinimo galimybes klasėse analizavo Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Rita Miknevičienė ir Pagėgių Algimanto Mackaus gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Vanda Vidutė Žuklijienė, išvalgomis dalijosi Plungės Senamiesčio mokyklos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Irena Stonkienė bei Šilutės turizmo ir paslaugų verslo mokyklos lietuvių kalbos mokytoja ekspertė Daiva Trijonienė. Su mokytojos R. Miknevičienės pastabomis galima susipažinti šio straipsnio priede.

Sukaktuviniais metais nustebino Rašytojų sąjungos narių, ypač atstovaujančių literatūros kritikai, tyla. Rašytojų sąjungos mėnraštis „Metai“ tenkino tik spaudai rengiamos knygos „Aš esu Etmės Evė“ ištraukos publikavimu³¹. Įsibėgėjus sukaktuviniams metams, spausdintinėje ir interaktyviojoje žiniasklaidoje pasirodė informacinių pranešimų apie I. Simonaitytės sukakčiai minėti skirtus renginius. Tačiau dabar jų neaptarinėsime, nes patenka jau į kitą simonaitistikos analizės istorijos etapą.

DISKUSIJOS, KONFERENCIJOS. Plačiau auditorijai skirtas pažintines vaizdines publikacijas plėtojo ir kitokiais matymais papildė negausūs mokslo renginiai ir darbai. Nelaukdamas, kol Vyriausybė patvirtins sukakties minėjimo programą ir jos finansavimui bus skirta lėšų, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas dar 2017 m. sausį, pažymėdamas rašytojos gimimo dieną, organizavo diskusiją „Ieva Simonaitytė – kultūrų dialogo tarpininkė“. Dalyvių pasisakymų tekstai buvo publikuoti atvira prieiga instituto tinklalapyje³² ir recenzuojamame žurnale „Colloquia“³³. Diskusijoje dalyvavo pirmosios monografijos apie I. Simonaitytę autorė Romana Dambrauskaitė-Brogienė, šių dienų patyrusios literatūros ir tautosakos tyrėjos S. Daugirdaitė, Žydronė Kolevinskienė, Donata Mitaitė, Austė Nakienė, V. Šeina-Vasiliauskienė, etnologė Gražina Kadžytė, istorikė S. Pocyte ir mokytoja ekspertė Daiva Stukienė. Vargu ar todėl, kad diskutuota apie rašytoją moterį, tarp dalyvių nebuvo mokslininkų

vyrų. Diskusijoje užsibrėžta aptarti dabartinę I. Simonaitytės biografijos ir kūrybos tyrimų būklę, vietą atnaujintose mokyklų programose ir veikalų autorės naujas pažinimo galimybes. Svarstymai ir teiginiai atitiko klausimus. Diskutančių nuomone, rašytoja įtikinamai paliudijo gimtojo krašto lietuviškumą ir pati iki gyvenimo pabaigos atkakliai saugojo jo tapatumą, todėl, norint ją pažinti, būtina publikuoti ir studijuoti jos kūrybą, pirmiausia senokai į nuošalę pastumtą autobiografinę trilogiją *O buvo taip...* (p. 130). Dar pastebėta, kokią žalą padarė tai, kad *dabar jau beveik dvidešimt metų, kai Simonaitytė apskritai nebuvo dėstoma* mokyklose (p. 131). Taip pat išsakyta kontroversiška abejonė dėl Ievos Simonaitytės metų paskelbimo ir nuomonė dėl jos, *kaip tarybinės rašytojos*, vertinimo sunkumų (p. 135). Tekste gausu ir kitokių įžvalgų. Apibendrinama diskusiją, vedėja dalyvėms padėkojo: *Paneigėte mūsų būgštavimą, kad Simonaitytė neaktuali* (p. 137).

Iš diskusijos dalyvių pasirinktą temą toliau plėtojo Lietuvos edukologijos universiteto Humanitarinio ugdymo fakulteto Lietuvių ir lyginamosios literatūros katedros vedėja doc. dr. Ž. Kolevinskienė. Jos pranešimas teiktas Šilutės Hugo Šojaus muziejaus 2017 m. spalio 20 d. surengtoje respublikinėje patyriminėje konferencijoje mokytojams „Ir akmenis atitolinkite (I. Simonaitytė)“³⁴. Išskirtume kelis autorės stipriau akcentuotus klausimus: 1) Simonaitytės metų aktualijos, 2) protestantizmo ir netikėjimo Dievo santykis kūryboje, 3) šiaurinės rašytojos prozos skaitymo mokyklose strategijos, 4) rašytoja kaip tarpininkė tarp kelių kultūrų ir epochų. Sukaupusi ir išanalizavusi didoką sukaktuvinių metų renginių ir darbų faktografiją, pranešėja taikliai pastebėjo kažkieno akivaizdžiai arba neakivaizdžiai, sąmoningai arba nesąmoningai peršamą požiūrį į I. Simonaitytę kaip regioninę rašytoją stereotipą: *Rodos, tebe padalinta Lietuva į Didžiąją ir Mažąją. Didžiąjai – Greimas, Bradūnas, Mažajai – Simonaitytė, po Algirdo Juliaus Greimo, Kazio Bradūno šešėliu, minima daugiausia tik savo kraštiečių Mažosios Lietuvos regione*. Tęsdami pranešimo skaitymą, išskirtume autorės pastebėjimus apie ryškius protestantizmo ženklus I. Simonaitytės kūryboje ir netikėjimą Dievo, pritarimą S. Pocytes įžvalgai, kad *ji yra tapusi Didžiosios*

31 Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose. Pratumę parašė ir liudijimus parengė Domas Kaunas. *Metai*, 2017, lapkr., nr. 11, p. 81–98.

32 *Ieva Simonaitytė – kultūrų dialogo tarpininkė*. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <www.liti/failai/Colloquia38-inter-netui-128-137.pdf>.

33 Ieva Simonaitytė – kultūrų dialogo tarpininkė.

Colloquia, 2017, nr. 38, p. 128–137.

34 KOLEVINSKIENĖ, Žydronė. *Simonaitytės metai be Simonaitytės?* Pranešimas skaitytas respublikinėje konferencijoje mokytojams „Ir akmenis atitolinkite (I. Simonaitytė)“. Šilutė, Hugo Šojaus muziejus, 2017 m. spalio 20 d. [10] p. Tekstas nepublikuotas, autoriui pateiktas pataisytas variantas rengiamam pranešimų rinkiniui.

Lietuvos rašytoja ir savame krašte nebuvo palaikoma, nes nuėjo su didžlietuviiais: lietuviškojo charakterio iškėlimas ir priešiškus vokiškumui tarp vietinių nebuvo traktuojamas kaip savas. Mokyklinis romano „Aukštųjų Šimonių likimas“ skaitymas, Ž. Kolevinskienės nuomone, turėtų akcentuoti folklorinį, istorinį, etnografinį ir moteriškųjų personažų klodus.

Kitame pranešime, „Surinkimininkai Ievos Simonaitytės kūryboje“, skaitytame Lietuvių kalbos instituto 2017 m. gruodžio 1–2 d. surengtoje konferencijoje, Ž. Kolevinskienė plėtojo Mažosios Lietuvos lietuvių pietistinio sąjūdžio atspindį rašytojos prozoje³⁵. Ji pabrėžė stiprią surinkimininkų kritikos raišką ir ieškojo vienpusiško, negatyvaus vaizdavimo priežasčių. Autorės manymu, I. Simonaitytės požiūriui įtaką galėjo daryti kraštiečių apsimitinėjimas *tu, kuo nesą iš tikrųjų; kaip lengva būti veidmainiu ir tą nuslėpti, prisidengti Dievo žodžiu. Tačiau kartu jie nebaudžiami už savo nuodėmes*. Šių eilučių autorius, klausęs pranešimo, matytų ir daugiau priežasčių. Surinkimų vedliai sakytojai stojo į konfrontaciją su I. Simonaityte dėl jos pritarimo Didžiosios Lietuvos politiniams interesams Klaipėdos krašte, kūrybinės ir kultūrinės veiklos pasaulėjimo. Šios tendencijos stiprėjo, ir rašytoja net oficialiai 1927 m. išstojo iš Evangelikų liuteronų bažnyčios.

Pažymėtinas įvykis – 2018 m. sausio 26 d. surengta respublikinė mokytojų ir mokinių patyriminė konferencija „Man įdomu: Ieva Simonaitytė istorijos, kultūros ir literatūros kontekste“³⁶. Jai svarbi paskata buvo dar 2016 m. lapkritį Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazijos mokytojų įkurtos iniciatyvinės darbo grupės parengta rašytojos sukakties minėjimo kompleksinė programa „Kiekvienas iš mūsų turime savąją Ievą Simonaitytę“, sudaryta iš trijų dalių: 1) įžanginio metų renginio „Žemės takais, kur erškėčiais nusėta...“ (pagal Klaipėdos kalendoriuje 1933 m. paskelbtą I. Simonaitytės eilėrašį „Žmogus esi“); 2) mokinių ekslibrisų konkurso; 3) respublikinės mokinių ir mokytojų patyriminės konferencijos. Už pirmąją ir trečiąją dalis buvo atsakinga lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Aurelija Daugėlienė, už antrąją – dailės mokytoja metodininkė Birutė Rudgalvienė. Įžanginiu metų renginiu siekta informatyvaus, pagarbaus, emocionalaus ir meniško rašytojos asmenybės ir kūrybos pristatymo. Jame dalyvavo dvi dešimtys įvairių klasių mokinių ir grupė mokytojų. Poetinė-meninė improvizacinė programa triskart rodyta Priekulėje (premjera įvyko per rašytojos sukaktuvinį gimtadienį sausio 23 d. – mokytojams, daliai gimnazistų, jų tėvams, darbuotojams, rajono savivaldybės kultūros ir švietimo vadovams, vėliau – visiems gimnazistams, Trečiojo amžiaus universiteto studentams) ir Gargždų kultūros centre. Pastarasis renginys buvo skirtas Klaipėdos rajono moksleiviams ir pedagogams, savivaldybės kultūros ir švietimo darbuotojams, Gargždų gyventojams. Programa sulaukė labai palankaus visuomenės ir žiniasklaidos įvertinimo.

Patyriminė konferencija buvo siejama su rašytojos sukurtųjų metų pabaigtuvėmis, ją organizavo minėtoji Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazijos mokytojų grupė, koordinavo direktoriaus pavaduotoja ugdymui Loreta Kaltauskienė ir mokytoja A. Daugėlienė. Renginiui finansinės paramos negauta. Be gausių Priekulės gimnazijos atstovų, konferencijoje dalyvavo Klaipėdos „Ažuolyno“, Šilutės pirmosios ir Šilalės rajono Pajūrio Stanislovo Biržiškio gimnazijų, Gargždų „Krantas“ pagrindinės ir Klaipėdos Sendvario progimnazijos moksleiviai bei mokytojai. Konferencija pradėta literatūrine kompozicija „Augau taip“ (režisavo lietuvių kalbos vyr. mokytoja Rima Petraitienė) ir grupiniu rašytojos kūrybos skaitymu (parengė A. Daugėlienė). Pranešimų autoriai, individualūs ir grupiniai, aptarė I. Simonaitytės kūrinių vertimus į kitas kalbas, moters dramą, veikėjų vardus romane „Aukštųjų Šimonių likimas“, Mažosios Lietuvos lietuvių etnografinę aprangą, rašytojos gyvenimo pėdsakus gimtajame krašte. Konferencijoje, be žodinių, naudotas stendinis pranešimas ir pristatyta moksleivių ekslibrisų paroda „Ievai Simonaitytei – 120“ (parengė mokytoja B. Rudgalvienė), moksleivių kūrybą taip pat pristatė proginis iliustruotas laikraščio „Blysktė“ numeris, kurio esminė intencija – *kiekvienas iš mūsų turime savąją I. Simonaitytę*. Konferencijos turinį papildė rašytojos memorialinių objektų įpaveldinimo ir įamžinimo klausimu kalbėjusi klaipėdietė bibliotekininke specialistė Jurga Bardauskienė ir Mažosios Lietuvos lietuvių kovas dėl gimtosios kalbos išsaugojimo apibūdinusi rašytoja Edita Barauskienė, moksleiviai ir mokytojai supažindinti su knyga „Aš esu Etmės Evė“. Sujungus įvairias simonaitistikos pažinimo formas ir įvairios kvalifikacijos pedagogų patyrimą, moksleiviai pagilino grupinio darbo ne klasės aplinkoje įgūdžius ir įgijo naujos programinės literatūros analizės gebėjimų, geriau suvokė grožinės literatūros knygos kaip parankinės mokymosi priemonės privalumus.

MENININKŲ, MOKSLININKŲ IR VISUOMENININKŲ KŪRYBINĖS INICIATYVOS. *Klaipėdos universitetas*. Jis sutelkė iniciatyvių sukurtųjų minėjimą rėmusių menininkų ir mokslininkų. Viena iš aktyviausių rašytojos sukurtųjų metų dalyvių buvo aktorė, šio universiteto scenos kalbos dėstytoja doc. Virginija Kochanskytė. Savo simonaitiškųjų renginių programos pagrindus ji sukūrė dar rašytojos šimtmečio proga, vėliau parengė ir 2010 m.

35 KOLEVINSKIENĖ, Žydronė. Surinkimininkai Ievos Simonaitytės kūryboje. Iš *Modernybės ir tradicijos sampyna*: surinkimininkų judėjimas Mažajoje Lietuvoje: tarptautinės mokslinės konferencijos tezės. Lietuvių kalbos institutas, 2017 m. gruodžio 1–2 d. Vilnius, 2017, p. 5.

36 *Man įdomu*: Ieva Simonaitytė istorijos, kultū-

ros ir literatūros kontekste. Respublikinė mokytojų ir mokinių patyriminė konferencija, skirta rašytojos Ievos Simonaitytės jubiliejinių metų baigimui. Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazija, 2018 m. sausio 26 d.: Konferencijos programa. [2] p. Autorius naudojami konferencijos koordinatorių patikslinta programa.

išleido kompaktinę plokštelę „Ak, buvo visko... Dedikacija Ievai Simonaitytei“³⁷. Joje įrašytas monospektaklis, kuriame skamba ir rašytojos, ir aktorės balsas, ir muzika, komentarams naudojami įvairių autorių, rašiusių apie I. Simonaitytę, tekstai. Šiame kūrinyje ryškinama rašytojos asmenybė ir charakteris: sunkios gyvenimo sąlygos ugdė pasiryžimą ištverti ir nugalėti. Su aukšto įvertinimo sulaukusi spektakliu V. Kochanskytė apkeliavo Lietuvą ir pelnė 2011 metų Ievos Simonaitytės literatūrinę premiją. Remdamasi įgyta patirtimi, šiai rašytojos sukakčiai aktorė sukūrė poetinį-muzikinį spektaklį „Ieva Simonaitytė: buvau, mylėjau“. Jame sureikšmintą moteriškoji, meilės linija. Spektaklyje dalyvavo dainininkas Egidijus Bavikinas ir muzikė Beata Vingraitė. Trupės gastrolės 2017 metais apėmė Klaipėdos, Šilutės, Tauragės, Nerijos savivaldybių kultūros ir švietimo centrus, Vilnių (Rašytojų klubas), Aukštaitiją (A. Baranausko ir Antano Vienuolio-Žukausko muziejus Anykščiuose), Birštoną ir Lazdijus (viešosios bibliotekos). Sukaktuvinius metus rašytojos ir aktorės balsai taip pat skambėjo iš anksčiau bibliotekas ir gimnazijas pasiekusios kompaktinės plokštelės.

Iš rašytojos sukaktuvinių metų biudžeto buvo finansuotas projektas „Keli žvilgsniai į Ievos Simonaitytės kūrybą“. Jį kūrė grupė Klaipėdos universiteto dėstytojų humanitarų ir absolventų: scenarijaus autorė V. Kochanskytė, režisierės I. Antanaitytė ir V. Kochanskytė, atlikėjai, be minėtųjų, buvo profesoriai Roma Bončkutė (renginių vedėja) ir Albinas Drukteinis, docentas Marijus Šidlauskas ir lektorius Romualdas Skunčikas, VDU doktorantė I. Antanaitytė, atlikėjai lektorė vokalistė Giedrė Zeicaitė, instrumentalistai Irmantas Mikalonis ir Viktorija Narmontė. Projektu siekta plačiau auditorijai skirtus pranešimus (rengė trys autoriai) apie I. Simonaitytės gyvenimą ir kūrybą sujungti su muzikos, literatūros ir vaizdo intarpais, taip sukuriant vientisą emocinį ir idėjinį poveikį auditorijai. Temoms plėtoti naudoti I. Simonaitytės ir Vydūno veikalų tekstai, Stasio Šimkaus ir Jono Švedo muzika bei harmonizuotos liaudies dainos, Georgo Sauerweino, Vytauto Mačernio ir Sigitos Gedos eilėraščiai. Literatūrinis ir muzikinis edukacinis spektaklis 2017 m. rugsėjį–lapkritį rodytas septyniose Lietuvos Vakarų regiono kultūros ir švietimo įstaigų salėse: Gargždų, Kretingos ir Mažeikių rajonų bei Klaipėdos miesto savivaldybių viešosiose bibliotekose, Priekulės kultūros centre, Rietavo Lauryno Ivinskio gimnazijoje ir Šilutės Hugo Šojaus muziejuje. Priekulėje renginys buvo filmuotas ir įkeltas į atvirosios prieigos talpyklą³⁸.

Priekulėje ir Gargžduose rodytas I. Simonaitytės sukaktuvinių metų pradžios Priekulės gimnazijos renginys kūrybiniam darbui paskatino lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ tarybos narę, Klaipėdos universiteto profesorę Dalia Kiseliūnaitę. Ji sukūrė teatralizuotą literatūrinę-muzikinę kompoziciją „Jeigu

taip parašiau“, kurią įgyvendino scenos mėgėjai, sutelkti iš Klaipėdos dainuojamosios poezijos grupės „Antrojo posmelio klubas“ ir ansamblio „Vorusnėlė“. Kunigo vaidmenį atliko Nidos ir Juodkrantės parapijų evangelikų liuteronų kunigas Jonas Liorančas. Kaip pažymėjo renginius vertinę žurnalistai, trupėje vyravo susiklausymas, pasitikėjimas idėja, kūrybinių klausimų sprendimas geranorišku ir vaisingu dialogu. Kompozicijos programos idėja – apmąstyti Klaipėdos krašto likimą, žvelgiant į jį I. Simonaitytės akimis. Pasirinkta tik viena tema iš kelių (atsisakyta meilės, moters, charakterių ir kitų temų). Remiantis kartojamu stereotipu „Simonaitytė – Klaipėdos krašto metraštininkė“ siekta pasakyti, kad tai yra tiesa, sužinoti ir pajusti sudėtingą klaipėdiško tapatybės charakterį per I. Simonaitytės kūrinius. Juos ištrinti iš mokyklos programos buvo didelė klaida, bet ir sugražinus dabar reikia parengti mokytojus tai dėstyti. Buvo nelengva atrinkti tekstus, kuriuose autorės nuoširdumo nepersmelktų noras patikti tam tikram skaitytojų segmentui. Pasirodė, kad „Viliaus Karaliaus“ tekstas mažiausiai jo paveiktas. Romane aprašytas autochtonės moters charakteris ypač stipriai išreikštas, todėl artistams pavyko išfiltruoti tai, kas buvo vertingiausia. Renginys sulaukė kelių užsakymų rodyti ir gausių žiūrovų. Jie greičiausiai tikėjosi suprasti Klaipėdos krašto prigimtį, rasti jame savo vietą. Jiems imponavo nuoširdžiai vaidinę atlikėjai, tarp jų kelios lituanistės. Dramatizmo pasiekta vaidinimo pabaigoje, vaizduojančioje gyventojų traukimąsi nuo artėjančios sovietinės kariuomenės Antrojo pasaulinio karo metu ir pokario kėlimąsi į Vokietiją. Spektaklyje buvo skaitomos ištraukos, o jas sujungė mintį ir nuotaiką paryškinantys folkloro kūriniai ir giesmės. Artistai dėvėjo tautinius drabužius, tačiau įkūnijo XXI amžiaus žmones, I. Simonaitytės skaitytojus: su gitara, su savo interpretacija, su pagarba autorei. Spektaklis iki sukaktuvinių metų pabaigos buvo rodytas Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Girulių filiale, Klaipėdos etnokultūros centre ir Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje. Jis sulaukė palankių žiūrovų vertinimų³⁹. Programa buvo parengta negavus finansinės paramos.

Priekulės bendruomeniniai centrai. Aktualinti Ievos Simonaitytės 120-mečio sukakties temą labai padėjo Vyriausybės patvirtinta kultūros programa „Mažoji Lietuvos kultūros sostinė – Priekulė 2017“. Ją vykdė tuo pačiu pavadinimu įkurta pelno nesiekianti organizacija, kurios veikloje dalyvavo trys Priekulės bendruomeniniai partneriai: Priekulės seniūnija (seniūnė Daiva Bliūdžiuvienė),

37 *Ak, buvo visko...*: dedikacija Ievai Simonaitytei. [Garso įrašas]. Vilnius, 2010. 1 garso diskas (69 min.).

38 Žr.: <<https://www.youtube.com/watch?v=ffd->

6JzWydME&feature=youtu.be>.

39 PULOKAS, Kęstutis. Reformacijos ir Ievos Simonaitytės metų popietė Vilniuje. *Lietuvos evangelikų kelias*, 2017, gruodis, nr. 12, p. 3: nuotr.

VšĮ Priekulės bendruomenės užimtumo centras (vadovas Aivaras Buitkus) ir Priekulės kultūros centras (direktorė Alanta Zapalskienė). Programa buvo finansuojama iš Kultūros ministerijos vykdomo projekto. Programos akcentai – 13 kompleksinių renginių, pavadintų Kultūros stotimis, kurių dvi buvo susietos su Ieva Simonaityte. Sausio 13-ąją atidarius pirmąją, vienas iš renginių – ekskursija „Į svečius pas Evę“ – kvietė į memorialinį muziejų. Sausio pabaigoje atidarytos stoties „Šventvakarių Evė“ programą sudarė Kauno dramos teatro aktorių spektaklis rašytojos kūrybos tema „Gentis“, paroda „Ievai Simonaitytei – 120“. Tešiant „Šventvakarių Evės“ stoties projektą, spalio 19 d. rašytojai skirtą programą „Keli žvilgsniai į Ievos Simonaitytės kūrybą“ parodė Klaipėdos universiteto dėstytojai.

Seniūnijos iniciatyva gimė idėja kurti pakabinamus šviečiančius žibintus – iš lengvų medžiagų pagamintus kubo formos dekoratyvius ženklus, kurių šonai apklijuoti įvairias temas atspindinčiomis nuotraukomis. Jie turi ir informacinę funkciją. Iš viso pagaminti septyni žibintai, du iš jų skirti I. Simonaitytei. Jie pakabinti prie memorialinio muziejaus ir Kultūros centro. Pirmuosius žibintus finansavo seniūnija, kitus gamino kultūros programos „Mažoji Lietuvos kultūros sostinė – Priekulė 2017“ lėšomis. Idėja sulaukė bendruomenės palaikymo. Planuojama ateityje kaldinti metalo žibintus ir kabinti prie senųjų Priekulės pastatų [greičiausiai šis sprendimas būtų klaida: tokie žibintai nebūdingi senajai, Prūsijos laikus menančiai miesto architektūrai. – D. K.]. Paskatinti 2017 metų iniciatyvų, gegužę Priekulės seniūnė D. Bliūdžiuvienė ir 13 seniūnijos seniūnaičių prie rašytojos muziejaus pasodino 100 rožių, itin mėgtų I. Simonaitytės. Tai atlikta visuomeninės iniciatyvos būdu, gėlių pirkimo išlaidas asmeninėmis lėšomis padengė seniūnijos darbuotojai.

I. Simonaitytės 120-mečio minėjimas ir Priekulės – mažosios kultūros sostinės sureikšminimas į rašytojos gimtinę nukreipė Klaipėdoje laisvalaikiui praleisti 2016 m. įkurtą istorijos mėgėjų ir žygeivių klubą „Istorijos sekliai“ (vadovas Steponas Dabulskis). Tais metais žygeiviai lankė Smiltynę, piliakalnius, 2017 m. spalio 6 d. organizavo literatūrinį žygį „Evės takais – dingęs Aukštųjų Šimonių pasaulis“. Maršrutas (23 km) siejo vietas, apie kurias I. Simonaitytė rašė savo kūriniuose: nugriautos Priekulės bažnyčios vieta – Priekulės senamiestis – Stragnos – Voveriškiiai – Vanagai – Agluonėnų etnografinė sodyba – Priekulė. Žygyje dalyvavo daugiau kaip 50 entuziastų iš Klaipėdos miesto, Klaipėdos, Šilutės ir Tauragės rajonų. Renginio partneriai – Priekulės kultūros centras, Ievos Simonaitytės memorialinis muziejus ir Vanagų evangelikų liuteronų bažnyčia. Memorialinio muziejaus vadovė klubo pavedimu vykdė žygeivių registraciją, priėmė ir išlydėjo į maršrutą. Klubo vadovas buvo gerai pasirėngęs:

gilinosi į I. Simonaitytės kūrybą, iš anksto susipažino su lankytinomis vietomis ir objektais, sudarė savadarbį vadovą-brošiūrą su jų aprašymais, kūrinių ištraukomis ir maršruto žemėlapiu. Vanagų bažnyčioje žygeivius priėmė, apie jos ir reformacijos istoriją papasakojo kunigas Remigijus Šemeklis, Agluonėnuose – etnografinio muziejaus darbuotojai, grįžus į Priekulę susipažinta su Ievos Simonaitytės muziejaus ekspozicija. Renginio apžvalgoje žygio organizatorius apibendrino potyrius: *Labai tikiuosi, kad pavyko perteikti Aukštųjų Šimonių – Ievos Simonaitytės pasaulį. Iš padėkų ir atsiliepimų supratau, kad žygis visiems patiko. Nors ir skatinome [prieš žygį] visiems perskaityti šį rašytojos romaną, bet manau, kad nedaugelis buvo skaitęs, o ir skaičiusieji tai buvo darę jau seniai. Bet tikrai buvo žmonių, kuriems iš tiesų buvo įdomu. Jie gaudė kiekvieną žodį ir domėjosi Simonaitytės gyvenimo istorija bei jos kūryba*⁴⁰.

Kasmet, taip pat ir 2017 metais, vyko motociklininkų žygis „Mylėk Lietuvą“, kurio metu aplankyta apie 40–50 objektų. Priekulė – mažoji Lietuvos kultūros sostinė ir Ievos Simonaitytės memorialinis muziejus pasirinkti kaip viena iš žygio stočių. Motociklininkai atvykdavo grupėmis ir savo dalyvavimą žygyje patvirtindavo registracija muziejuje. Žygeivių apsilankymą muziejuje galima laikyti moraline parama ir tam tikra žinių apie jį netiesioginės sklaidos forma.

Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimai užsienio šalyse. Žinių apie viešus rašytojos 120-mečio minėjimus JAV rasti nepavyko, nors prielaidos jiems vykti buvo sukurtos. I. Simonaitytės kūryba buvo įtraukta į liuanistinių mokyklų programas. Remiantis JAV lietuvių bendruomenės Švietimo tarybos 2011 m. patvirtinta literatūros skaitinių antologija, jai skirta dr. Mirgos Girniuvienės kvalifikuotai parengta metodinė priemonė „Ieva Simonaitytė (1897–1978)“. Joje pedagogė glaustais ir paprastais sakiniais pasakoja apie rašytoją, įdėjo jos nuotrauką, apibūdino kūrybą, romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“, pateikė jo ištrauką, surašė suvokimo pagilavimo klausimus moksleiviams, svarbesnių žodžių žodynėlį lietuvių ir anglų kalbomis, lakoniškus enciklopedinius duomenis apie Klaipėdos kraštą su žemėlapiu, tekstų šaltinių ir platesnės literatūros apie autorę bei jos kūrybą nuorodas⁴¹. Atsižvelgiant į liuanistinių mokyklų jaunesniojo amžiaus moksleivių galimybes, užduotis atlikta pavyzdinai. Gali būti, kad dabarties dienų JAV lietuvių bendruomenėje požiūris į istorinių įvykių ir asmenų sukakčių minėjimus kaip kultūros ir jaunimo ugdymo reiškinius sparčiai keičiasi. Šių eilučių autorius buvo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo 450-ųjų (1997) ir Kristijono Donelaičio 300-ųjų gimimo (2014) metinių minėjimo JAV ir Kanadoje dalyvis. Pirmąjį renginį organizavo pokario

⁴⁰ DABULSKIS, Steponas. *Klaipėdos žygeivių klubas: Ievos Simonaitytės maršrutu*. Pateikė teksto

autorius. Gauta 2017 11 08. [4] p. Autoriaus archyvas.

išeivių kartos kultūros veikėjai, ir jis beveik du mėnesius vyko visuose svarbiausiuose lietuvių telkiniuose nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, antrąjį – posovietinės kartos veikėjai, ir jis vyko tik Čikagoje, labai vargiai – Niujorke. Žinoma, dabartinėse Šiaurės Amerikos lietuvių bendruomenėse I. Simonaitytė nėra visai pamiršta, nes kai kurių su sukaktimi nesusijusių paminėjimų lietuviškojoje žiniasklaidoje galima pastebėti.

Atsižvelgus į LR Seimo paskelbtą nutarimą, rašytojos sukaktis Vokietijoje minėta Vasario 16-osios gimnazijoje Hiutenfelde⁴². Renginys įvyko 2017 m. lapkričio 29 d., programą sudarė ir atliko mokiniai bei pedagogai. Ji nesudėtinga, bet informatyvi, su esminiais temos akcentais. Įvadą pateikė ir Mažąją Lietuvą kaip lietuvių raštijos lopšį apibūdino lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Asta D’Elia, su rašytoja ir jos kūryba supažindino savarankiškai pasirenkę dvyliktojai, iš Šilutės kilusi bibliotekos vedėja Raimunda Jankūnienė surengė knygų parodą ir pasidalijo vaikystės atsiminimais iš to paties krašto, muzikos mokytojas Gintaras Ručys pristatė lietuvininkų tarmes ir liaudies dainas. Renginys iliustruotas nuotraukomis. Tikėtina, kad sukaktuvinė pažintis su rašytoja gimnazistams praverė studijuojant mokyklinę literatūros programą ir paskatino pažinti su ja tęsti savarankiškai. Žinių apie I. Simonaitytės minėjimą Vokietijos lietuvių bendruomenėje neaptikta. Sukakties neprisiminė ir vokiečių lituanistai.

Inspiravus Lietuvai, rašytoja pirmą kartą Lenkijoje minėta 2013 metais. Buvusio Angerburgo (lenk. *Węgorzewo*, liet. *Ungura*) centrinėje aikštėje rugsėjo 11 d. buvo iškilmingai atidengtos keturios atminimo lentos⁴³. Jose lenkų ir lietuvių kalbomis bei nuotraukomis pasakojama apie I. Simonaitytės ryšius su miestu, pateikta jos atsiminimų apie asmenis, kurie globojo ir padėjo čionykštės prieglaudos ortopedinėje ligoninėje sustiprėti ir pradėti vaikščioti be ramentų. Šventėje dalyvavo Lietuvos diplomatai Lenkijoje, Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos direktorius Juozas Šikšnelis bei kartu atvykę asmenys, tuometinis Unguros burmistras, pavieto seniūnė ir kiti lenkų pareigūnai, čionykščiai gimnazistai. Įamžinimo projektą rėmė dvi Lietuvos ministerijos ir miesto savivaldybė.

Ievos Simonaitytės 120-metį pirmasis pažymėjo Punsko Kovo 11-osios licejus. Lietuvos Respublikos valstybinės lietuvių kalbos komisijos paskelbtų lietuvių kalbos dienų laikotarpiu nuo 2017 m. vasario 16 d. iki kovo 11 d. proga abiturientų klasė rinko medžiagą apie rašytojos gyvenimą ir kūrybą bei parengusi kompiuterinę pateiktį pristatė licejaus mokiniams ir mokytojams⁴⁴. Taip pat prisidėjo Lenkijos lietuvių draugija, organizuojanti kasmetinį renginį „Dailiojo žodžio, lietuvių kalbos, Lietuvos geografijos ir istorijos konkursai“. 2017 metų užduotys buvo skirtos Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijai ir minėtam

licėjui, abi susietos su I. Simonaitytės 120-mečiu, konkursų rezultatai paskelbti gegužės 24 d. Gimnazijos moksleiviams lietuvių kalbos ir literatūros konkurso-viktorinos klausimai buvo parinkti pagal romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“. Renginyje dalyvavo 29 gimnazistai. Licėjaus auklėtiniai sulaukė kvietimo dalyvauti rašinių konkurse dviem temomis: 1) „Ievos Simonaitytės „Mažoji Lietuva“ ir Suvalkų trikampis – manoji Lietuva“ ir 2) „Gimtoji žemė Kazio Bradūno kūryboje ir mano pasvarstymuose“. Jame dalyvavo du mokiniai, pasirinkę skirtingas temas⁴⁵. Pirmoji konkurso vieta atiteko Aldutei Karaneckaitėi, jos rašinį „Ievos Simonaitytės „Mažoji Lietuva“ ir Suvalkų trikampis – manoji Lietuva“ paskelbė Lenkijos lietuvių dvisavaitinio žurnalo „Aušra“ redakcija⁴⁶. Netrukus licėjaus moksleivės kūriny pasirodė ir Lietuvos istorijos laikraščio „Voruta“ tinklalapyje.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Neabejotina, kad šio straipsnio autoriui nepavyko sukaupti visos svarbiausios medžiagos apie rašytojos 120-mečio minėjimo renginius tėvynėje ir svetur. Norint tai atlikti, reikalingi didesni laiko ir lėšų ištekliai, sutelktinė partnerių parama. Gilesniems apibendrinimams padaryti ir nustatyti, kuo šie metai buvo reikšmingi ir kas po jų pasikeitė, prireiks žvilgsnio iš didesnio laiko nuotolio. Tačiau neabejotina, kad sukaktis kaip įvykis jo dalyviams – politikams, mokslo, kultūros, meno ir visuomenės veikėjams, „Aukštųjų Šimonių

41 Ieva Simonaitytė (1897–1978). Iš *JAVLB Švietimo taryba* [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.svietimotaryba.org/wp-content/uploads/2017/08/simonaityte.pdf>>.

42 I. Simonaitytės paminėjimas. Iš *Vasario 16-osios gimnazija* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gimnazija.de/2017/11/30/ievos-simonaitytes-120-uju-gimimo-metiniu-minejimas>>.

43 Unguroje įamžintas rašytojos Ievos Simonaitytės atminimas. Iš *Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.reformacija.lt/wordpress/unguroje-iamzintas-rasytojos-ievos-simonaitytes-atminimas>>.

44 2017-ieji Ievos Simonaitytės metai: [informacija apie minėjamą Punsko Kovo 11-osios licėjuje. Parengė ir pateikė mokytoja Birutė Vaičiulienė. Gauta 2018 04 13. [1] p. Autoriaus asmeninis

archyvas.

45 Informacija apie Lenkijos lietuvių draugijos renginio „Dailiojo žodžio, lietuvių kalbos, Lietuvos geografijos ir istorijos konkursai“ 2017 metų rezultatus. Parengė ir pateikė „Aušros“ žurnalo redakcijos darbuotoja Aldona Jonušonytė. Gauta 2018 04 13. [1] p. Autoriaus asmeninis archyvas.

46 KARANECKAITĖ, Aldutė. Ievos Simonaitytės „Mažoji Lietuva“ ir Suvalkų trikampis – manoji Lietuva. *Aušra*, 2017, nr. 24 (745), p. 23–24. Taip pat paskelbta internete 2017 07 10. [žiūrėta 2018 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://e-ausra.pl/2017/07/10/ievos-simonaitytes-mazoji-lietuva-ir-suvalku-trikampis-manoji-lietuva/>>. Rašinį į savo svetainę 2017 07 18 įdėjo ir *Voruta.lt* [žiūrėta 2018 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.voruta.lt/ievos-simonaitytes-mazoji-lietuva-ir-suvalku-trikampis-manoji-lietuva/>>.

likimo“ bei kitų knygų skaitytojams – leido giliau suvokti rašytojos asmenybės ir jos kūrybos ilgalaikį tvarumą. Norint patvirtinti tokią prielaidą, galima remtis ir neseniai sudarytais dviem Lietuvos šimtmečio geriausių lietuvių autorių knygų šimtukais. Vieną išrinko 17 kviestų literatūros ekspertų – kritikų, literatūrologų, apžvalgininkų, kitą – knygų skaitytojai savanoriai, apklausą organizavo dienraštis „Lietuvos rytas“ ir portalas *lrytas.lt*⁴⁷. Pirmajame sąrašė pirmoji vieta atiteko Antano Škėmos romanui „Balta drobulė“ (1958), pelniusiam 17 balsų, antroji vieta – Ričardo Gavelio romanui „Vilniaus pokeris“ (1989) ir Jurgio Kunčino romanui „Tula“ (1993) – po 16 balsų, trečioji vieta – Marcelijaus Martinaičio „Kukučio baladėms“ (1977), Balio Sruogos romanui „Dievų miškas“ (1945), Kazio Binkio eilėraščių rinkiniui „100 pavasarių“ ir Tomo Venclovos eilėraščių rinkiniui „Kalbos ženklas“ (1972) – po 15 balsų. Vietos taupymo sumetimais ketvirtą, penktą ir šeštą vietas užėmusių aštuonių autorių neminėsimė, jie surinko nuo 13 iki 10 balsų. Septintąją vietą užėmė šešių autorių knygos, surinkusios po devynis balsus. Tarp jų įrašytas ir I. Simonaitytės romanus „Aukštųjų Šimonių likimas“ (1935). Paskutinėje sąrašo vietoje liko dvidešimt penkių autorių knygos, pelniusios po keturis balsus.

Skaitytojų išrinkto šimtmečio geriausių lietuvių autorių knygų šimtuką pradžia sudaro: 1) Balio Sruogos romanus „Dievų miškas“ (1945), pelnęs 3 601 balsą, 2) Vinco Mykoliaičio-Putino romanus „Altorių šešėly“ (1933) – 2 961, 3) Kristinos Sabaliauskaitės romanus „Silva rerum“ (2008–2016) – 2 461, 4) Salomėjos Nėries eilėraščių rinkinys „Diemedžiu žydėsiu“ (1938) – 2 439, 5) Justino Marcinkevičiaus dramos „Mindaugas. Mažvydas. Katedra“ (1978) – 2 292, 6) Ievos Simonaitytės romanus „Vilius Karalius“ (1939) – 2 014 balsų ir 7) Ievos Simonaitytės romanus „Aukštųjų Šimonių likimas“ (1935) – 2 003 balsai⁴⁸. Toliau įrašytų autorių knygos 2 000 balsų ribos neperžengė, paskutinė šimtuko vieta atiteko Jono Mikelinsko romanui „Už horizonto – laisvė“ (1978) – 285 balsai. Šie balsavimai patvirtina, kad Lietuvos atmintyje I. Simonaitytė išlieka kaip stipri, valinga ir didžio talento rašytoja, galinti ir pati už save pakovoti. Žvelgdami kritiškiau, galėtume teigti, kad I. Simonaitytės 120-mečio minėjimas daugiausia buvo skirtas dabarties ir ateities rašytojos knygų skaitytojams, jos talento gerbėjams ir asmenybės vertintojams, norintiems patikrinti, ką žinome, ką norime žinoti ir kuo remsimės. Tokius minėjimus, matyt, teks dar ne kartą rengti, todėl būtina nuolat dalytis patirtimi, kaip geriau tai daryti, ir svarbiausiomis tos patirties išvalgomis. Šio tyrimo bandymu įgytos išvalgos toliau pateikiamos kaip išvados.

IŠVADOS

1. Sukaupta svarbi Lietuvos Respublikos rašytojų ir kitų įžymių, kultūrai, švietimui ir mokslui ypatingų nuopelnų turinčių asmenų sukakčių minėjimo patirtis, tačiau ji nėra metodiškai analizuojama ir įvertinama. Tokias užduotis turėtų teikti ir sudaryti sąlygas jas atlikti Lietuvos Respublikos Seimas ir valstybines minėjimo programas rengiančios bei tvirtinančios institucijos.
2. Ievos Simonaitytės 120-mečio minėjimo patirtis analizuota kaip galimų tyrimų atvejis. Jis sulaukė aktyvaus valstybinės programos dalyvių palaikymo. Sukaupti duomenys ir jų tyrimas išryškino rašytojos atminties tradicijų ir paveldo įprasminimo inovacijų poreikius.
3. Minėjimo renginiai apėmė visą Lietuvą, tačiau svarbiausias dėmesys ir ištekliai buvo sutelkti į rašytojos tėviškę – buvusį Klaipėdos kraštą Vakarų Lietuvos regione. Vyriausybinių programų buvo patvirtinta pavėluotai, jai įgyvendinti skirta per mažai lėšų. Dėl šių priežasčių programai pristigo originalių, didesnės išliekamosios reikšmės kūrinių ir darbų.
4. Svarbiausi Vyriausybės patvirtinto „Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais plano“ vykdytojai buvo Vakarų Lietuvos regiono bibliotekos ir muziejai. Nacionalinis transliuotojas (LRT) prisidėjo kūrybiniu darbu, tačiau prastai atliko plano programos dalyvių komunikavimo paslaugų ir informacijos sklaidos užduotį.
5. Kuriant ir įgyvendinant sukakties minėjimo plano programą, trūko projektų koordinavimo, todėl išryškėjo renginių originalumo ir dubliavimo problema. Kai kurios projektų autorių parengtos meninės, improvizacinės literatūrinės programos stokojo universalumo, aktualaus visos šalies kultūros atsinaujinimui. Nekūrybingai ir neišradingai, dažniausiai besikartojančiu pavadinimu „Ievai Simonaitytei – 120“ tiražuotos rašytojos knygų parodos.
6. I. Simonaitytės metų plano programoje pernelyg pasyviai ir nekūrybingai dalyvavo kai kurios Mažosios Lietuvos kultūros ir istorijos paveldui atstovaujanti atminties institucijos, ypač tokios kaip Ievos Simonaitytės memorialinis muziejus Priekulėje, Martyno Jankaus muziejus Bitėnuose, Tauragės ir Pagėgių savivaldybių bibliotekos bei muziejai. Rengiant ir vykdant minėjimo plano programą šias atminties institucijas per mažai vadybiniu ir finansiniu būdais rėmė savivaldybių vadovai ir administracijos.

47 Lietuvių literatūros ekspertai išrinko šimtmečio knygų šimtuką. *Lrytas.lt*, 2018 02 05. [žiūrėta 2018 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://kultura.lrytas.lt/literatura/2018/02/05/>

news/lietuviu-literaturos-ekspertai-istrinko-simtmečio-knygu-simtuka-4502549/>.

48 Skaitytojai išrinko knygų šimtuką. *Lietuvos rytas*, 2018, vas. 20, nr. 34, p. 17. (Mūzų malūnas).

7. Esminis vaidmuo saugant rašytojos memorialinį paveldą, jį aktualinant ir dirbant su lankytojais tenka literatūrinių muziejų kategorijai priklausančiam Ievos Simonaitytės memorialiniam muziejui Priekulėje. Savivaldybės pastangomis sukaktuviniais metais pradėta spręsti pastato renovacijos užduotis, tačiau ir po jos išliks lankymo ir renginių erdvės trūkumo problema. Šiuolaikinės literatūrinės muziejinkystės reikalavimų neatitinka literatūrinio muziejaus veiklos formos ir metodai, neišnaudojamos jaunimui aktualios vaizdo ir garso priemonės.
8. Vakarų Lietuvos regiono atminties institucijos stokoja originalios simonaitistikos medžiagos. Ištekiai nedideli, renginiuose teikiama medžiaga dubliuojama, neišnaudoti ryšiai su Vokietijos lituanistais, šios valstybės buvusios Rytų Prūsijos genealoginius ir biografinius dokumentus saugančiais archyvais, Ievos Simonaitytės genties įpėdiniais. Šiai užduočiai vykdyti turėtų būti didinamas finansavimas. Gera padėtis tik Klaipėdos apskrities viešosios Ievos Simonaitytės bibliotekos.
9. Programoje nebuvo numatyta I. Simonaitytės kūrybos leidyba, nesurengta mokslinė konferencija, neanalizuotos ir neteiktos rekomendacijos dėl dabartinės simonaitistikos būklės ir jos tolesnės raidos gairių. Dėl šios priežasties neparengtos sąlygos kompleksiskai projektuoti tokios raidos kryptis, atlikti siūlomų darbų vertinimą, numatyti pirmaeiliskumą ir jų tęstinumą.
10. Būtina didinti metodinę pagalbą mokytojams dėl atnaujinto Ievos Simonaitytės kūrybos dėstymo bendrojo lavinimo mokyklose, dėstymą papildyti Mažosios Lietuvos istorija, supažindinti su rašytojos asmenybe ir jos vaidmeniu naujųjų laikų Lietuvos istorijoje. Jiems lanksčiausia paramos forma būtų atitinkamo turinio rašytinės ir žodinės metodikos priemonės – dalykiniai seminarai.
11. Minint I. Simonaitytės gimimo 120-metį neišnaudotos senosios ir naujosios kartų Lietuvos išeivių bendruomenės Australijoje, Europos, Šiaurės ir Pietų Amerikos bei kitose šalyse galimybės. Jas būtina tikslingai sieti su bendruomenių kultūros interesais ir jaunosios kartos švietimo bei ugdymo poreikiais.
12. Programos rengėjų, vykdytojų ir visuomenės komunikavimas bei informacijos apie sukaktuvinių metų įvykius bei darbus pateikimas buvo vienpusis ir be atsakomojo ryšio. Išnaudojamos masinės informacijos sklaidos ir komunikacijos priemonės – spaudos ir internetinės, tačiau nuvertintos įtaigiausios – gyvojo bendravimo (žodinės) priemonės. Vyriausybės tvirtinamų sukakčių minėjimo planų vykdymo rezultatyvumą paskatintų iš anksto sutartu periodiškumu vykstantys dalyvių pasitarimai ir konsultacijos.

Publikuoti šaltiniai

1. *Ak, buvo visko...*: dedikacija Ievai Simonaitytei: [garso įrašas]. Scenarijaus autorė Virginija Kochanskytė; kompozitorius Vidmantas Bartulis; skaito Virginija Kochanskytė (2–11), Ieva Simonaitytė (1); [pritaria muzikantai]. Vilnius: Vieno aktorius teatras, 2010. 1 garso diskas (69 min. 00 sek.): stereo; 12 cm + 1 broš. (16 p.: portr., iliustr.). Brošiūros komentarų aut.: Juozas Šikšnelis, Vytautas Kaltenis, Gediminas Zemlickas, Aldona Vareikienė, Virginija Kochanskytė, Vidmantas Bartulis.
2. ALEKNAVIČIUS, Bernardas. „O jeigu taip parašiau, tai taip ir bus buvę...“: interviu „Vakarų ekspresui“. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/visuomenel/zmones/o-jeigu-taip-parasiau-...>>.
3. *Aš esu Etmės Evė*: Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose: simonaitistikos šaltinių publikacija. Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas, Knygotyros ir dokumentotyros institutas, Medijų tyrimų laboratorija. Užrašė, sudarė ir parengė Domas Kaunas. Vilnius: Akademinė leidyba, 2017. 332 p.: iliustr.
4. BARDAUSKIENĖ, Jurga. Kalbantys laišškai ir rankraščiai. *Tarp knygų*, 2017, gegužė, nr. 5, p. 23–28, iliustr., faks., bibliogr. išnašose; tas pat: BARDAUSKIENĖ, Jurga. Kalbantys laišškai ir rankraščiai. *Baltija* (Klaipėda), 2017, p. 152–162.
5. I. Simonaitytės paminėjimas. Iš *Vasario 16-osios gimnazija* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gimnazija.de/2017/11/30/ievos-simonaitytes-120-uju-gimimo-metiniu-minejimas>>.
6. I. Simonaitytės premija įteikta knygos „Vilius Karalius“ bendraamžei. *Mano Gargždai*, 2018, sausio 24. [žiūrėta 2018 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mano-gargzdai.lt/component/k2/item/13241-i-simonaitytes-premija-iteikta-knygos-vilius-karalius-bendraamzei>>.
7. Ieva Simonaitytė (1897–1978). Iš *JAV LB Švietimo taryba* [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.svietimotaryba.org/wp-content/uploads/2017/08/simonaityte.pdf>>.
8. Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose. Pratarbę parašė ir liudijimus parengė Domas Kaunas. *Metai*: Lietuvos rašytojų sąjungos mėnraštis: literatūra, kritika, eseistika, 2017, lapkr., nr. 11, p. 81–98.
9. Ieva Simonaitytė – kultūrų dialogo tarpininkė. *Colloquia*, 2017, nr. 38, p. 128–137.
10. *Ieva Simonaitytė – kultūrų dialogo tarpininkė*. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. kovo 18 d.]. Prieiga per internetą: <www.llti/failai/Colloquia38-internetui-128-137.pdf>.
11. *Ieva Simonaitytė 1897–1978*: [kalendorius, 2017]. [Fotografas Bernardas Aleknavičius; sudarytoja Jurga Bardauskienė; Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka]. [Klaipėda]: Klaipėdos apskrities viešoji Ievos Simonaitytės biblioteka, [2017]. [26] p.: iliustr.; 21 x 14 cm. Tiražas [300] egz.
12. *Ji buvo Simonaitytė*: [virtuali paroda]. [Parengė Paminklų konservavimo institutas]. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://virtualios-parodos.archyvai.lt/virtualios-parodos/34/ji-buvo-simonaityte/exh-26/ji-buvo-simonaityte/case-88#slide1>>.
13. KARANECKAITĖ, Aldutė. Ievos Simonaitytės „Mažoji Lietuva“ ir Suvalkų trikampis – manoji Lietuva. *Aušra*, 2017, nr. 24 (745), p. 23–24. Taip pat paskelbta internete 2017 07 10. [žiūrėta 2018 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://e-ausra.pl/2017/07/10/ievos-simonaitytes-mazoji-lietuva-ir-suvalku-trikampis-manoji-lietuva/>>. Žr. taip pat *Voruta.lt*, 2017 m. liepos 17 d. [žiūrėta 2018 m. balandžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.voruta.lt/ievos-simonaitytes-mazoji-lietuva-ir->

- suvalku-trikampis-manoji-lietuva/>.
14. *Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos Agluonėnų seniūnijos rašytojos Ievos Simonaitytės vardo premijos laureatai, 1997–2017*. [Parėngė Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešoji biblioteka]. [Gargždai]: Jono Lankučio viešoji biblioteka; [Agluonėnai]: Agluonėnų seniūnija, [2017]. Lankstiny, sulankstytas į 5 dalis, [10] p.: iliustr.
15. KOLEVINSKIENĖ, Žydronė. Surinkimininkai Ievos Simonaitytės kūryboje. Iš *Modernybės ir tradicijos sampyna*: surinkimininkų judėjimas Mažojoje Lietuvoje: tarptautinės mokslinės konferencijos tezės. Lietuvių kalbos institutas, 2017 m. gruodžio 1–2 d. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2017, p. 5.
16. *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.upc.smm.lt/ugdymas/dokumentai/22LIETUVIU-KALBOS-IR-LITERATUROS-PAGRINDINIO-UGDYMO-BENDROJI-PROGRAMA-2016-p-002.pdf>>.
17. Lietuvių literatūros ekspertai išrinko šimtmečio knygų šimtuką. *Lrytas.lt*, 2018 02 05. [žiūrėta 2018 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://kultura.lrytas.lt/literatura/2018/02/05/news/lietuviu-literaturos-ekspertai-isorinko-simtmečio-knygu-simtuka-4502549/>>.
18. Lietuvos Respublikos Seimas. Nutarimas „Dėl 2017 metų paskelbimo Ievos Simonaitytės metais“. 2016 11 03. Nr. XII-2731. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/82036720a5ba11e69ad4c8713b612d0f>>.
19. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl Ievos Simonaitytės 120-ųjų gimimo metinių minėjimo 2017 metais plano patvirtinimo. 2017 m. kovo 8 d. Nr. 175. Vilnius. Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis. Kultūros ministrė Liana Ruokytė-Jonsson. [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. kovo 9 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.e-tar.lt/portal.lt/legalActPrint?documentId=aea7608007fb11e79ba1ee3112ade9bc>>.
20. *Literatūra*: [vadovėlis] 9 klasei. D. 2. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas; Dainora Eigminienė, Asta Karaliūtė, Darius Kuolys, Aušra Martišiūtė-Linartienė, Vida Lisauskienė, Jurga Sadauskienė. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2017, p. 234–263: iliustr.
21. *Man įdomu*: Ieva Simonaitytė istorijos, kultūros ir literatūros kontekste. Respublikinė mokytojų ir mokinių patyriminė konferencija, skirta rašytojos Ievos Simonaitytės jubiliejinių metų baigimui. Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazija, 2018 m. sausio 26 d.: Konferencijos programa. [2018]. [2] p. Autorius naudojami konferencijos koordinatorių patikslinta programa.
22. NAKROŠIENĖ, Daiva. Klaipėda – mylimas I. Simonaitytės miestas. *Tarp knygų*, 2017, gruodis, nr. 12, p. 37: iliustr.
23. *O jeigu taip parašiau, tai taip ir bus buvę...* [edukacinis sąsiuvinis]. Šilutės Hugo Šojaus muziejus; Silva Pocyte, Aušra Kavaliauskienė. Klaipėda: Libra Memelensis, 2017. 72 p.: iliustr. Tiražas [100] egz.
24. Pajūrio Ėvikės ženklai: Klaipėdos apskrities viešoji biblioteka – rašytojos atminimo sergėtoja. Apžvalgą parašė Juozas Šikšnelis, publikavimui parengė Asta Stirbytė. *Tarp knygų*, 2017, sausis, nr. 1, p. 6–10: iliustr.
25. *Pažintinis maršrutas „Evės takais“*. [Gargždų krašto muziejus; I. Simonaitytės memorialinis muziejus]. [S.l., s.n., 2017]. 17, [3] p.: iliustr. Tiražas [2000] egz., dalis teksto anglų k.
26. PELEKIENĖ, Saulutė. „Etmės Evė“ Zarasuose – Zarasų viešojoje bibliotekoje paminėtos Ievos Simonaitytės 120-osios gimimo metinės. *Zarasai.lt*, 2017 m. spalio 19 d. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.zarasai.lt/naujiena_etmes-eve-zarasuose-zarasu-viesojoje-bibliotekoje-paminetos-ievos-simonaitytes-120-osios-gimimo-metines_8053>.
27. PETRONYTĖ, Jurga. Atminimo lentos rašytojai – ant dviejų namų. *Vakarų ekspresas* [interaktyvus], 2015 m. rugpjūčio 30 d. [žiūrėta 2018 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/naujienos/klaipeda/1/klaipeda/atminimo-lentos-rasytojai--ant-dvieju-namu-1392850/>>.

28. PROTIENĖ, Albina. Ievai Simonaitytei – 120. Iš *Maironio lietuvių literatūros muziejus* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. kovo 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mairioniomuziejus.lt/lt/parodos/ievai-simonaitytei-120-1582>>.
29. PULOKAS, Kęstutis. Reformacijos ir Ievos Simonaitytės metų popietė Vilniuje. *Lietuvos evangelikų kelias*, (Vilnius), 2017, gruodis, nr. 12, p. 3: nuotr.
30. *Rašytojai Ievai Simonaitytei – 120*: [virtuali paroda]. Lietuvos literatūros ir meno archyvas; parengė Rasa Vaškaitė. [žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://virtualios-parodos/34/rasytojai-ievai-simonaitytei-120/>>.
31. Skaitytojai išrinko knygų šimtuką. *Lietuvos rytas*, 2018, vas. 20, nr. 34, p. 17. (Mūzų malūnas).
32. Unguroje įamžintas rašytojos Ievos Simonaitytės atminimas. Iš *Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija* [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.reformacija.lt/wordpress/unguroje-iamzintas-rasytojos-ievos-simonaitytes-atminimas>>.
33. *Vakarų Lietuvos istorinis kostiumas, XV a. – XX a. I pusė.*: [katalogas]. Sudarytoja Aušra Kavaliauskienė, dailininkė Jolanta Gegelevičiūtė. Klaipėda: Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, 2017. 151, [1] p.: iliustr. Tiražas 500 egz.
- Nepublikuoti šaltiniai iš autoriaus archyvo
34. DABULSKIS, Steponas. *Klaipėdos žygeivių klubas*: Ievos Simonaitytės maršrutu. Pateikė autorius. Gauta 2017 11 08. [4] p.
35. *Dėl rašytojos Ievos Simonaitytės kūrybos sugrąžinimo į vidurinio mokslo programas*: Kreipimasis: Lietuvos Respublikos Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitetui, Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministrei. 2016 m. birželio 17 d. [Parašas: *Lietuvos mokslų akademijos dienos Šilutės rajono savivaldybėje dalyviai*. Dokumentas su 12 asmenų pavardėmis, bet be jų parašų]. [2] p.
36. *2017-ieji Ievos Simonaitytės metai*: [informacija apie minėjamą Punsko Kovo 11-osios licėjūje]. Parengė ir pateikė mokytoja Birutė Vaičiulienė. Gauta 2018 04 13. [1] p.
37. *Ievos Simonaitytės 120-ųjų metų minėjimo programos (veiksmų plano) projekto metmenys*. [Lietuvos kultūros ministerija]. Dokumentas be parašų. [Kopija, nedatuota; 2016]. [11] p.
38. *Informacija apie Ievos Simonaitytės 120-mečio minėjimo renginius*. Šilutės Hugo Šojaus muziejus. Parengė ir pateikė Indrė Skablauskienė. Gauta 2017 10 13. [1] p.
39. *Informacija apie Lenkijos lietuvių draugijos renginio „Dailiojo žodžio, lietuvių kalbos, Lietuvos geografijos ir istorijos konkursai“ 2017 metų rezultatus*. Parengė ir pateikė „Aušros“ žurnalo redakcijos darbuotoja Aldona Jonušonytė. Gauta 2018 04 13. [1] p.
40. *Kaip Klaipėdos apskrityje viešojoje Ievos Simonaitytės bibliotekoje paminėti rašytojos Ievos Simonaitytės metai*. Parengė ir pateikė Laima Pačebutienė. Gauta 2018 03 28. 4 p.
41. Kėdainių rajono savivaldybės taryba. *Sprendimas dėl Kėdainių krašto muziejaus nuostatų pakeitimo*. 2009 m. gruodžio 11 d. Nr. TS-365. [Kopija]. [1] p.
42. *Keliaujanti dokumentikos paroda „Ieva Simonaitytė. Raskime akimirką stabtelėti ties ja...“*: Įgyvendinto projekto aprašas: pasiekti tikslai, įgyvendinimo priemonės ir būdai, data ir vieta, projekto dalyviai ir kt. Šilutės rajono savivaldybės Fridricho Bajoraičio viešoji biblioteka. Parengė ir pateikė Aldona Norbutienė. Gauta 2018 03 23. [3] p.
43. *Klaipėdos miesto savivaldybės viešoji biblioteka įgyvendino projektą „Teatralizuoti Ievos Simonaitytės kūrybos vakarai „O buvo taip...“*. Informaciją parengė ir pateikė Eugenija Koveckienė. Gauta 2018 03 23. [2] p.
44. KOLEVINSKIENĖ, Žydronė. *Simonaitytės metai be Simonaitytės?*: Pranešimas skaitytas respublikinėje konferencijoje mokytojams „Ir akmenis atitolinkite (I. Simonaitytė)“. Šilutė, Hugo Šojaus muziejus, 2017 m. spalio 20 d.

10 p. Tekstas nepublikuotas, autoriui pateiktas pataisytas variantas rengiamam pranešimų rinkiniui.

45. *Praktinis seminaras lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams „Ieva Simonaitytė ir Mažosios Lietuvos literatūra mokykloje“*: [programa]. Švietimo ir mokslo ministerija; Lietuvių literatūros ir tauto-

sakos institutas; Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras. Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2017 m. gruodžio 7 d. [2] p.

46. *Renginiai, skirti rašytojos I. Simonaitytės metams paminėti*. Klaipėdos rajono savivaldybės Jono Lankučio viešoji biblioteka. Parengė ir pateikė Diana Ciparienė. Gauta 2018 03 28. [5] p.

PRIEDAS

Ieva Simonaitytė mokykloje: po dvidešimties metų

Pastabos teiktos Panevėžio apskrities viešosios Gabrielės Petkevičaitės-Bitės bibliotekos 2018 m. sausio 23 d. renginyje, skirtame atsiminimų apie Ievą Simonaitytę knygos *Aš esu Etmės Evė* sutiktuvėms.

1. Ievą Simonaitytę paskutinį kartą buvau dėsčiusi 1997 metų laidos abiturientams. Kad jiems romanas „Vilius Karalius“ buvo labai įdomus, paaiškėjo ir po 20 metų susirinkus į klasės susitikimą. Vieni prisipažino, kad tai vienintelis programinis kūrinys, perskaitytas visas, kiti prisiminė, kaip rengėme literatūrinį teismą. Iš tiesų aštuoniolikmečiai gerai suprato tautines, moralines, socialines romano problemas, juos traukė personažų charakteriai, likimai, įtaigus I. Simonaitytės pasakojimas.
2. Man regis, 1996 m. buvo patvirtinta nauja mokyklų literatūros dalyko programa, joje neliko I. Simonaitytės, Juozo Baltušio „Sakmės apie Južą“ (beje, ir gana įdomiai nagrinėto, savitai mokinių suvokto romano), neliko Petro Cvirkos ir kt. rašytojų.
3. 20 metų I. Simonaitytės kūryba mokykloje nebuvo nagrinėjama.
4. 2016 m. buvo patvirtinta programa, orientuota, anot rengėjų, į tautos pasakojimą. Į devintos klasės (gimnazijos pirmos klasės) programą įtrauktas I. Simonaitytės romanas „Aukštųjų Šimonių likimas“. Šis romanas priskirtas temos „Dialogas su tradicija: mitas, tautosaka, literatūra“ potemei „Tapatybės raiška literatūroje“.
5. „Aukštųjų Šimonių likimas“ priskirtas privalomiems, per pamokas nagrinėjamiems kūriniams, be šio romano, dar nagrinėjamos Kristijono Donelaičio „Metų“ ištraukos, Žemaitės „Martie“ (tapatybės raiškai?), Vinco Krėvės-Mickevičiaus „Skerdžius“, partizano Liongino Baliukevičiaus-Dzūko „Dienoraščio“ ištraukos, Romualdo Granausko „Kai šlama ažuolai“, Algirdo Landsbergio „Žodžiai, gražieji žodžiai“. Tai tik vienos potemės kūriniai, tų potemių iš viso aštuonios, kitos, mano galva, irgi perkrautos. Tenka kai ką išėiti tik paviršiumi, atsirinkti, ką akcentuoti labiau.
6. Tiesa, be kūrinių, kurie yra privalomi, dar pateikiami ir rekomenduotini kūriniai. Jų šioje potemėje 10, tarp jų – „Vilius Karalius“. Manau, kad devintokai šiam romanui dar nėra subrendę.

7. 11–12 klasių bendrojoje programoje I. Simonaitytės nėra nei kaip privalomos, nei kaip konteksto autorės.
8. Kai pernai, po 20 metų, teko vėl dėstyti I. Simonaitytę, buvo sunku. Teko skaityti, galvoti. Sunkumą sukėlė ir tai, kad praėjusiais mokslo metais, nors naujos programos buvo patvirtintos, vadovėlių nespėta išleisti. Tad aš dirbau be vadovėlių, taip, kaip išmaniau. Nors šiaip esu įsitikinusi, kad visada svarbiausias tarpininkas tarp kūrinio ir mokinio yra mokytojas, vadovėlius vis tiek norėtūsi turėti laiku ir gerai parengtus.
9. Kai mokiniai ėmė skųstis, kad romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“ sunku skaityti, kad jie neįsimena vardų ir pan., pasiūliau:
 - pieškite Šimonių giminės medį, kiekvieną šeimos narį „aplipdykite“ charakterio bruožais, pasižymėkite, kas lemia jo likimą, kokias vertybes / antivertybes rašytoja išsako per vieną ar kitą personažą;
 - paprašiau, kad istorijos mokytojas papasakotų apie Mažąją Lietuvą, skausmingą šito krašto istoriją;
 - pasiūliau mokiniams patiems nuspręsti, kokiais aspektais romaną reikėtų nagrinėti.
10. Štai taip ir „įsivažiavome“ – romaną išnagrinėjome, aptarėme įvairiais aspektais: šeimos santykiai, ryšys su namais, tradicijos, kova su naujaisiais atėjūnais, kalba, lietuviybės praradimas, istorinės atminties svarba, susiejome su šių dienų aktualijomis.
11. Mokytojai, šiomet dėstantys devintokams, jau turi vadovėlius, mokyklos dirba su skirtingais vadovėliais – rinkosi arba „Šviesos“, arba „Baltų lankų“ vadovėlius.
12. „Šviesos“ vadovėlyje labai mažai paties kūrinio (matyt, tikimasi, kad mokiniai bus perskaitę romaną savarankiškai, pamokoje turės tekstą; mano mokiniai puikūs, su jais nebūtų problemų, bet pokalbiai su kitų mokyklų mokytojais verčia teigti, jog geriau, kai kūrinio ištraukų vadovėlyje yra). Šiame vadovėlyje šiek tiek dėmesio skiriama rašytojos asmenybei, akcentuojant jos tautinę savimonę ir truputį charakterį, pateikiamos Editos Barauskienės, Vytauto Rimavičiaus, Aistės Birgėrės tekstų ištraukos. Mokiniai daugiau skatinami suprasti mokslinį tekstą apie kūrinį – pateiktos ištraukos iš Vytauto Kubiliaus monografijos „Levos Simonaitytės kūryba“ (1987), ištrauka iš Žydronės Kolevinskienės straipsnio „Aukštųjų aukščiai“, klausimai susieti su šiais teksta.
13. „Baltų lankų“ vadovėlyje daug paties romano, mokiniai orientuojami į individualų kūrinio suvokimą, atradimą, yra užduotis, susiejanti Algirdo Juliaus Greimo straipsnį „Būti lietuviu“, K. Donelaičio „Metus“ ir I. Simonaitytės „Aukštųjų Šimonių likimą“. Taigi, man labiau patinka šis vadovėlis.
14. Kai kitąkart dirbsiu su pirmokais gimnazistais, būtinai pasinaudosiu I. Simonaitytės amžininkų liudijimų knyga „Aš esu Etmės Evė“. Parengsiu užduotis, kad

mokiniai paskaitytų liudytojų pasakojimus ir pristatytų rašytoją – kokia ji atsiveria skirtingų žmonių matymuose. Panagrinėsime laiškus – kaip žanrą, kuris aptariamas mokyklinėje programoje. Būtinai išsiaiškinsime, kas yra testamentas, ką apie I. Simonaitę sako jos testamento fragmentas. Pati parinksiu liudijimus, iš kurių galima „atrasti“ ir Mažąją Lietuvą. Būtinai pasakysiu, kad knygoje pateikti poeto Jono Graičiūno, buvusio mūsų mokyklos mokinio, liudijimai.

15. Pasiūlymą turėčiau tik mokytojams, kolegoms – negalvokite, kad septynių „Aukštųjų Šimonių likimo“ kartų 200 metų istorija mokiniams neįdomi, neįkandama, iš anksto nemodeliuokite mokinių požiūrio. Tas požiūris – Jūsų rankose.

Rita Miknevičienė,

Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijos
lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

120TH BIRTH ANNIVERSARY OF WRITER IEVA SIMONAITYTĖ: MEMORY, HERITAGE, AND COMMUNICATION

Domas Kaunas

Summary

The subject of research is the experience and results of the commemoration of the 120th birth anniversary of the writer Ieva Simonaitytė (1897–1978). The significance of this event, celebrated on the national scale, like other anniversaries of prominent personalities in Lithuanian history, was validated by the decision of the Seimas of the Republic of Lithuania and by the 2017 State program, approved by the Prime Minister. Such a decision meant that the State pledged itself to highlight the writer's humanistic values and her creative heritage. The aims of research were to determine the initiatives of the writer's anniversary commemoration, the most important documents and the objectives raised in them, the process of their realization, the achievements and the content. According to the collected data, the events commemorating Ieva Simonaitytė's anniversary were held all over Lithuania. However, the most important ones were centred in the writer's native land – West Lithuania, the former Klaipėda Region. Major events were organized in the cities and towns of Klaipėda, Šilutė, Pagėgiai, Priekulė, Gargždai as the cultural centres of the nearest local authorities. Such an orientation can be explained by the limited budgetary funding of the commemoration program, with scanty allocations mainly channeled to the region's libraries, museums, Klaipėda University academics, the local movements of cultural workers and public figures and the initiatives launched by them. As regards the scholarly and information aspect, due to the pool of intellectual and financial resources, Vilnius played an important role. The scientific institutions of the capital city held a seminar and discus-

sion on *The Relevance of Ieva Simonaitytė*, and the texts of the reports of the participants were published in the journal *Colloquia* (2017, Nr. 38); the Vilnius University Academic Publishers published a book of evidential texts and reminiscences, *I'm Evė, Daughter of Etmė*. Lithuanian Radio and Television released a documentary *Ieva Simonaitytė* and a radio version of the novel *Vilius Karalius*; they are professional and powerful, unfortunately, somewhat belated as they were shown at the end of the anniversary year. The program did not contain any long-term projects: the major novels and autobiographical books by Simonaitytė were not republished; compilation of the home library catalogue and the author's bibliography was not undertaken; the publication of the epistolary heritage, especially in the German language, was not continued; and a conference on the up-to-date analysis and assessment of the personality and her work was not held. The public was disappointed by the dire state of the Ieva Simonaitytė memorial museum in the town of Priekulė and failure to include it in to the activities of promoting her creative heritage. The Lithuanian general education schools have a problem too: the writer's literary works had been removed from their curricula for 20 years. When it was included into them again in 2016, teachers were faced with difficulties due to the lost experience and methods, the inability to convey the national, moral and social problems raised in the novels, the exceptional qualities of her characters, and the powerful suggestibility of Simonaitytė's narratives. During discussions, the duty to fulfil the writer's will was stressed: to move her remains from Vilnius to the garden at her memorial museum in Priekulė. To realize these tasks, it is necessary to prepare a long-term (for the duration of several years) program of commemorating Simonaitytė's work. Her novels are still relevant today as it was witnessed by a piece of investigative journalism: while celebrating the centenary of the restoration of Lithuania's independence, in the list of the *Hundred of Centenary Books* rated by a public opinion poll, the most important books of the writer were placed sixth and seventh.

KEY WORDS: Ieva Simonaitytė, memory, 120th birth anniversary, projects and program, memorial heritage, collections of manuscripts, epistolography and iconography, a personal library, information and communication, Lithuania Minor, Klaipėda Region.

Translated from the Lithuanian
by *Gražvydas Kirvaitis*, PhD

*Įteikta 2018 m. balandžio 9 d.
Priimta 2018 m. balandžio 20 d.*